

Έτος Ίδρυσης 2006

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
ΓΣΕΒΕΕ

**ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ
ΜΙΚΡΩΝ & ΠΟΛΥ ΜΙΚΡΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

Β' Εξάμηνο 2023

No 28

Αθήνα
Μάρτιος 2024

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ
ΜΙΚΡΩΝ & ΠΟΛΥ ΜΙΚΡΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Β' Εξάμηνο 2023

IME ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων

Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας

Αριστοτέλους 46, 104 33 Αθήνα

Τηλ: 210 8846852, Φαξ: 210 884653

Email: info@imegsevee.gr

www.imegsevee.gr

Τίτλος: «Εξαμηνιαίο Δελτίο Οικονομικού Κλίματος μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων Β' εξάμηνο 2023»

Τύπος δημοσίευσης: Έρευνες οικονομικού κλίματος ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Χρονολογία δημοσίευσης: Μάρτιος 2024

Συγγραφείς: Γιώργος Θανόπουλος, Σταμάτης Βαρδαρός, Απόστολος Μπόκας, Λεωνίδα Βατικιώτης, Δημήτρης Γιακούλας

Επιμέλεια: Άννα Χαριλόγη

Σχεδιασμός - Σελιδοποίηση: Γιάννης Μισεντζής, Ιωάννα Καλουμένου

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (σε συνεργασία με την MARC ΑΕ) (2023), «Εξαμηνιαίο Δελτίο Οικονομικού Κλίματος μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων Β' εξάμηνο 2023», Έρευνες οικονομικού κλίματος ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, σ. 40

Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

**Εξαμηνιαία αποτύπωση οικονομικού κλίματος
στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις
(0-49 άτομα προσωπικό οι οποίες αποτελούν
το 99,6% των ελληνικών επιχειρήσεων)**

Έρευνα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Εξαμηνιαίο δελτίο οικονομικού κλίματος

μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων (Β' εξάμηνο 2023)

ΔΕΙΚΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ

Ο δείκτης οικονομικού κλίματος των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων **υποχώρησε σημαντικά** και διαμορφώθηκε στις **63,9** μονάδες

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΧΡΗΣΗΣ

Το **57,3%** των επιχειρήσεων δήλωσε ότι είχε **κέρδη** το 2023 ποσοστό αυξημένο σε σχέση με το 2022

ΤΑΜΕΙΑΚΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ – ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ

Το **πρόβλημα ρευστότητας** των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων παραμένει.

25,5% των επιχειρήσεων έχει **μηδενικά ρευστά διαθέσιμα**

25,1% των επιχειρήσεων έχει **ρευστά διαθέσιμα το πολύ για ένα μήνα**

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

B εξάμηνο 2023

7,4%
των επιχειρήσεων
δηλώνει **αύξηση**
προσωπικού

7,3%
των επιχειρήσεων
δηλώνει **μείωση**
προσωπικού

A εξάμηνο 2024

13,7%
δήλωσε ότι
θα αυξήσει
το προσωπικό

3,5%
δήλωσε ότι
θα μειώσει
το προσωπικό

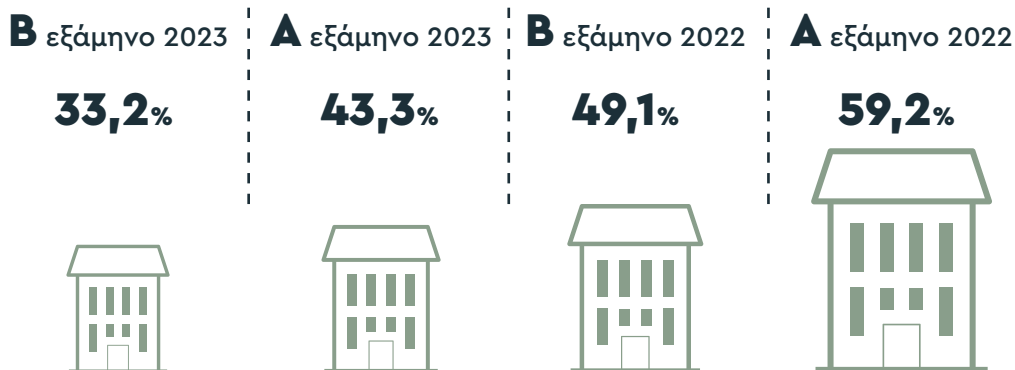

Έτος ίδρυσης 2006

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
ΓΣΕΒΕΕ

Επιχειρήσεις που αύξησαν τις τιμές

ΤΙΜΕΣ ΑΓΑΘΩΝ/
ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Το ποσοστό των επιχειρήσεων που αύξησαν τις τιμές, αν και είναι μειωμένο σε σχέση με τις τρεις προηγούμενες έρευνες παραμένει εξαιρετικά υψηλό

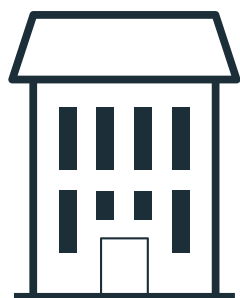

87,8%

των επιχειρήσεων
δήλωσαν ότι το
κόστος λειτουργίας
τους αυξήθηκε τα
τελευταία 2 έτη

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ
ΑΝΑΤΙΜΗΣΕΩΝ
ΣΤΟ ΚΟΣΤΟΣ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Μεσοσταθμικά, για αυτές τις επιχειρήσεις το κόστος λειτουργίας αυξήθηκε κατά **35%**

13,1%

7,4%

10,1%

1 Ληξιπρόθεσμη
οφειλή

2 Ληξιπρόθεσμες
οφειλές

3 Ληξιπρόθεσμες
οφειλές

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ -
ΟΦΕΙΛΕΣ

Η παρούσα έρευνα είναι η πρώτη για το 2024 που διεξάγει το Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων της ΓΣΕΒΕΕ σε εξαμηνιαία βάση από τον Μάιο του 2009. Οι τηλεφωνικές συνεντεύξεις διενεργήθηκαν από την εταιρία MARC AE σε πανελλαδικό δείγμα 801 μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων¹ (0-49 άτομα προσωπικό), από 1 έως 14 Φεβρουαρίου 2024.

Τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας είναι τα ακόλουθα. Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων, μετά τη σημαντική ενίσχυση που κατέγραψε το δεύτερο εξάμηνο του 2022 (69,5 μονάδες) και την ήπια υποχώρηση το πρώτο εξάμηνο του 2023 (66,7 μονάδες), υποχώρησε σημαντικά το δεύτερο εξάμηνο του 2023 στις 63,9 μονάδες. Το στοιχείο αυτό σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα ευρήματα της έρευνας υποδηλώνει ότι η κατάσταση των επιχειρήσεων μετά την άνοδο και σταθεροποίηση που παρουσίασε τα προηγούμενα τρία εξάμηνα, τείνει προς υποχώρηση, μάλλον λόγω των αβεβαιοτήτων που συνεχίζουν να υφίστανται και οι οποίες τροφοδοτούνται τόσο από το ρευστό οικονομικό περιβάλλον, όσο και από εφαρμοζόμενες πολιτικές που εντείνουν την ανασφάλεια των επιχειρήσεων, όπως, για παράδειγμα, ο νέος τρόπος τεκμαρτής φορολόγησης των ατομικών επιχειρήσεων. Ειδικά για τον νέο τρόπο φορολόγησης των ατομικών επιχειρήσεων, είναι χαρακτηριστικό πως 6 στις 10 επιχειρήσεις θεωρούν ότι θα οδηγήσει σε νέα λουκέτα. Αυτό αποτυπώνεται και στον δείκτη προσδοκιών των ΜμΕ όπου, μετά από 2 συνεχόμενα εξάμηνα ανόδου, υποχωρεί στις 63,9 μονάδες, το οποίο υποδεικνύει ότι οι επιχειρήσεις είναι λιγότερο αισιόδοξες για το μέλλον.

Στα θετικά ευρήματα συμπεριλαμβάνονται τα αποτελέσματα χρήσης των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων για το 2023, όπου περίπου 6 στις 10 επιχειρήσεις (57,3%) δήλωσε ότι είχε κέρδη, ποσοστό αυξημένο σε σχέση με το 2022 (51%). Υψηλό είναι, επίσης, και το ποσοστό των επιχειρήσεων που πραγματοποίησε επενδύσεις το δεύτερο εξάμηνο του 2023 (37,2%).

Από την άλλη μεριά, τα σοβαρά προβλήματα ρευστότητας που αντιμετωπίζουν οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις παραμένουν. Συγκεκριμένα, 1 στις 2 επιχειρήσεις δήλωσε ότι έχει μηδενικά ρευστά διαθέσιμα (25,5%) ή διαθέσιμα που επαρκούν το πολύ για ένα μήνα (25,1%). Επιπλέον, το ποσοστό των επιχειρήσεων με καθυστερημένες-ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις παραμένει ακόμα ιδιαίτερα υψηλό (30,6%). Για τις επιχειρήσεις αυτές, τα προβλήματα ρευστότητας είναι εντονότερα και, αντιστρόφως, ασθενέστερη η δυνατότητά τους να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους και να ξεφύγουν από τον φαύλο κύκλο της υπερχρέωσης.

---

¹ Οι σχετικές έρευνες του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ έχουν ως βασικό στόχο την αποτύπωση του οικονομικού κλίματος στις πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις, στους κλάδους της μεταποίησης, του εμπορίου και των υπηρεσιών, που αποτελούν το 99,6% των επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Τα ευρήματα της έρευνας μπορούν να συγκριθούν με τα αντίστοιχα των προηγούμενων ερευνών (Μάιος 2009 – Φεβρουάριος 2023). Οι έρευνες αυτές αποτελούν το μοναδικό εργαλείο, σε πανελλαδικό επίπεδο, για την καταγραφή της κατάστασης και της πορείας του μεγαλύτερου τμήματος της πραγματικής οικονομίας στην Ελλάδα. Τα πρωτογενή δεδομένα των ερευνών χρησιμοποιούνται από την Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Βιοτεχνικών και Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (SMEunited) για την κατασκευή των δεικτών ευρωπαϊκού οικονομικού κλίματος και είναι συγκρίσιμα με τα στοιχεία άλλων χωρών της ΕΕ.

Τέλος, οι επιπτώσεις από το πληθωριστικό κύμα των τελευταίων 2 περίπου ετών είναι εμφανείς στην αύξηση του λειτουργικού κόστους των επιχειρήσεων, το οποίο με βάση τα ευρήματα της έρευνας έχει αυξηθεί μεσοσταθμικά κατά 35%.

Τα σημαντικότερα ευρήματα της εξαμηνιαίας έρευνας κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ είναι τα εξής:

Δείκτης οικονομικού κλίματος

- ▶ Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων, μετά τη σημαντική ενίσχυση που κατέγραψε το δεύτερο εξάμηνο του 2022 (69,5 μονάδες) και την ήπια υποχώρηση το πρώτο εξάμηνο του 2023 (66,7 μονάδες), υποχώρησε σημαντικά το δεύτερο εξάμηνο του 2023 στις 63,9 μονάδες.
- ▶ Το στοιχείο αυτό σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα ευρήματα της έρευνας υποδηλώνει ότι η κατάσταση των επιχειρήσεων, μετά τη βελτίωση και σταθεροποίηση που παρουσίασε, τείνει προς επιδείνωση λόγω των αβεβαιοτήτων που συνεχίζουν να υφίστανται.
- ▶ Ανάλογη είναι η εικόνα και στον δείκτη προσδοκιών των ΜμΕ, ο οποίος, μετά από 2 συνεχόμενα εξάμηνα ανόδου, υποχωρεί στις 63,9 μονάδες, γεγονός που υποδεικνύει ότι οι επιχειρήσεις είναι λιγότερο αισιόδοξες για το μέλλον.

Κύκλος εργασιών

- ▶ Το 29,1% δήλωσε ότι ο κύκλος εργασιών αυξήθηκε το δεύτερο εξάμηνο του 2023, έναντι 34,2% που δήλωσε ότι μειώθηκε και 34,6% που δήλωσε ότι παρέμεινε ο ίδιος.
- ▶ Η εικόνα είναι καλύτερη για τις επιχειρήσεις του τομέα των υπηρεσιών έναντι των μεταποιητικών και εμπορικών επιχειρήσεων.
- ▶ Επιπλέον, παρατηρείται μια θετική σχέση μεταξύ του μεγέθους των επιχειρήσεων και της εξέλιξης στον κύκλο εργασιών, αφού οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις με βάση τόσο τον κύκλο εργασιών (πάνω από 300.000 €) όσο και τον αριθμό εργαζομένων (πάνω από 5 άτομα) παρουσιάζουν σημαντικά καλύτερες επιδόσεις σε σχέση με τις μικρότερες επιχειρήσεις (έως 50.000 € κύκλο εργασιών ή/και χωρίς προσωπικό).

Αποτελέσματα χρήσης

- ▶ Τα ευρήματα για τα αποτελέσματα χρήσης των επιχειρήσεων το 2023 (κέρδη ή ζημίες) είναι καλύτερα σε σχέση με το 2022.
- ▶ Ειδικότερα, περίπου 6 στις 10 επιχειρήσεις (57,3%) δήλωσαν ότι είχαν κέρδη το 2023, ποσοστό αυξημένο σε σχέση με το 2022 (51%).
- ▶ Από την άλλη μεριά, το 19,2% των επιχειρήσεων δήλωσε ζημίες (22,4% το αντίστοιχο ποσοστό το 2022), ενώ το 13,7% των επιχειρήσεων δήλωσε πως δεν είχε ούτε κέρδη, ούτε ζημίες (16,1% το αντίστοιχο ποσοστό το 2022).

Ρευστότητα – Ταμειακά διαθέσιμα

- ▶ Περισσότερες από 4 στις 10 (42,4%) μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις δήλωσαν μείωση της ρευστότητας το δεύτερο εξάμηνο του 2023. Από την άλλη μεριά, το 21,5% δήλωσε αύξηση, ενώ για το 35,6% η κατάσταση δεν μεταβλήθηκε.
- ▶ Ως προς τα ρευστά διαθέσιμα, η κατάσταση παραμένει ιδιαίτερα δύσκολη για ένα πολύ μεγάλο μέρος των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων.
- ▶ Συγκεκριμένα, το 25,5% των επιχειρήσεων έχουν μηδενικά ρευστά διαθέσιμα, ενώ για το 25,1% των επιχειρήσεων τα ταμειακά διαθέσιμα επαρκούν το πολύ για ένα μήνα.
- ▶ Τα μεγαλύτερα προβλήματα ρευστότητας αντιμετωπίζουν οι μικρότερες με βάση τον κύκλο εργασιών επιχειρήσεις, ενώ πολύ σοβαρό πρόβλημα αντιμετωπίζουν και οι επιχειρήσεις εστίασης όπου το ποσοστό εκείνων που δεν έχουν ταμειακά διαθέσιμα, ή τα ταμειακά διαθέσιμα επαρκούν το πολύ για ένα μήνα, ανέρχεται στο 61,3% (30,7% δεν έχει καθόλου ταμειακά διαθέσιμα και 30,7% έχει ταμειακά διαθέσιμα που επαρκούν το πολύ για ένα μήνα).

Απασχόληση

- ▶ Στην απασχόληση το ισοζύγιο των επιχειρήσεων που μετέβαλαν το προσωπικό τους παρέμεινε θετικό. Συγκεκριμένα, το δεύτερο εξάμηνο του 2023 οι επιχειρήσεις οι οποίες δήλωσαν ότι αύξησαν το προσωπικό τους αντιστοιχούν στο 7,4% έναντι 7,3% που δήλωσε ότι το μείωσε.
- ▶ Θετικές είναι οι εκτιμήσεις και για το πρώτο εξάμηνο του 2024, καθώς το 13,7% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι θα αυξήσει το προσωπικό, έναντι 3,5 % που δήλωσε ότι θα το μειώσει.

Επενδύσεις

- ▶ Πάνω από 1 στις 3 μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις (37,2%) πραγματοποίησε κάποιας μορφής επένδυση κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2023, διατηρώντας τον αριθμό των επιχειρήσεων που πραγματοποίησαν επενδύσεις σε υψηλά ποσοστά.
- ▶ Το 21,6% πραγματοποίησε επενδύσεις σε τεχνολογικό εξοπλισμό και ψηφιακές τεχνολογίες, το 20,1% επενδύσεις σε μηχανολογικό εξοπλισμό και λοιπά μηχανήματα, το 9,9% σε κτιριακές εγκαταστάσεις και λοιπό εξοπλισμό και το 8,6% για κατάρτιση και εκπαίδευση προσωπικού.
- ▶ Υπάρχει μια σαφής θετική σχέση μεταξύ των επιχειρήσεων που δήλωσαν ότι έχουν πραγματοποιήσει επενδύσεις και του μεγέθους τους σε όρους αριθμού εργαζομένων και κύκλου εργασιών.
- ▶ Παρά τα υψηλά ποσοστά επιχειρήσεων που δήλωσαν ότι έχουν κάνει επενδύσεις, αυτές ήταν μικρής κλίμακας. Για περίπου 1 στις 2 επιχειρήσεις (49,1%) που πραγματοποίησε επενδύσεις το ύψος της επένδυσης ήταν έως 5.000 €.
- ▶ Το πρόβλημα της πρόσβασης σε χρηματοδότηση για επενδύσεις παραμένει έντονο.

Συγκεκριμένα, περισσότερες από 8 στις 10 επιχειρήσεις (84,2%), που πραγματοποίησαν επενδύσεις, τις χρηματοδότησαν με ίδιους πόρους. Το 5,7% τις χρηματοδότησε μέσω προγραμμάτων χρηματοδότησης (ΕΣΠΑ), ενώ μόλις το 3,7% μέσω τραπεζικού δανεισμού.

Τιμές

- ▶ Το 33,2% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων δήλωσε ότι αύξησε τις τιμές του το δεύτερο εξάμηνο του 2023. Το ποσοστό αυτό, αν και είναι μειωμένο σε σχέση με τις 3 προηγούμενες έρευνες παραμένει εξαιρετικά υψηλό.
- ▶ Σε κλαδικό επίπεδο, είχαμε σαφώς μικρότερα ποσοστά επιχειρήσεων που αύξησαν τις τιμές τους στους τομείς των υπηρεσιών (26,4%) και της μεταποίησης (32,4%) σε σχέση με τις εμπορικές επιχειρήσεις (40,7%).
- ▶ Όσον αφορά τις εκτιμήσεις για το πρώτο εξάμηνο του 2024 φαίνεται ότι το πληθωριστικό κύμα θα συνεχιστεί, καθώς το 24,7% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι σκοπεύει να αυξήσει τις τιμές του, έναντι μόλις 3% που δήλωσε ότι θα τις μειώσει.

Επιπτώσεις ανατιμήσεων - Αύξηση λειτουργικού κόστους

- ▶ Οι αρνητικές επιπτώσεις των ανατιμήσεων για το λειτουργικό κόστος των επιχειρήσεων είναι εμφανείς στο ποσοστό των επιχειρήσεων που δήλωσε ότι έχει αυξηθεί τα τελευταία 2 χρόνια, δηλαδή από την εκδήλωση της ενεργειακής κρίσης.
- ▶ Σχεδόν 9 στις 10 επιχειρήσεις δήλωσαν ότι το κόστος λειτουργίας τους αυξήθηκε.
- ▶ Μεσοσταθμικά, για αυτές τις επιχειρήσεις το κόστος λειτουργίας αυξήθηκε κατά 35%.
- ▶ Τομεακά, το λειτουργικό κόστος των εμπορικών επιχειρήσεων αυξήθηκε μεσοσταθμικά κατά 34,6%, στη μεταποίηση κατά 39,2% και στις υπηρεσίες κατά 33,1%.
- ▶ Τέλος, στις επιχειρήσεις εστίασης το λειτουργικό κόστος αυξήθηκε μεσοσταθμικά κατά 46%.

Υποχρεώσεις-οφειλές

- ▶ Σχετικά σταθερή παραμένει η κατάσταση αναφορικά με τα ποσοστά των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων με καθυστερημένες υποχρεώσεις, τα οποία ωστόσο, παρά την αποκλιμάκωση που καταγράφηκε στις 2 προηγούμενες έρευνες, παραμένουν σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα. Συγκεκριμένα, το 30,6% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων έχει τουλάχιστον 1 ληξιπρόθεσμη οφειλή.
- ▶ Μείωση καταγράφεται στα ποσοστά των επιχειρήσεων με πολλαπλές ληξιπρόθεσμες οφειλές. Συγκεκριμένα, οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις με 3 ή και περισσότερες ληξιπρόθεσμες οφειλές υποχωρούν στο 10,1%, έναντι 12% που ήταν το προηγούμενο εξάμηνο, ενώ από την άλλη μεριά αυξημένα είναι τα ποσοστά των επιχειρήσεων με 2 καθυστερημένες υποχρεώσεις (7,4%, έναντι 5,6% το προηγούμενο εξάμηνο) και με 1 ληξιπρόθεσμη οφειλή (13,1%, έναντι 9,6% το προηγούμενο εξάμηνο).
- ▶ Ο βαθμός υπερχρέωσης των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων διαφοροποιείται

ανάλογα με τον κλάδο και το μέγεθός τους. Οι επιχειρήσεις εστίασης φαίνεται πως αντιμετωπίζουν σοβαρό πρόβλημα υπερχρέωσης, καθώς το 14,7% αυτών έχει τρεις ή και περισσότερες ληξιπρόθεσμες οφειλές. Το ίδιο ισχύει για τις επιχειρήσεις χωρίς προσωπικό (13,2%) και τις επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών έως 50.000 € (15,5%).

Δείκτες αβεβαιότητας και βιωσιμότητας

- ▶ Περισσότερο απαισιόδοξες είναι οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις σχετικά με τη μελλοντική τους βιωσιμότητα, καθώς ο δείκτης αβεβαιότητας ανήλθε στις 35,7 μονάδες καταγράφοντας αύξηση 4,8 μονάδων σε σχέση με το προηγούμενο εξάμηνο.
- ▶ Από την άλλη μεριά, καλύτερη είναι η εικόνα ως προς τον δείκτη βιωσιμότητας, καθώς μόλις το 2,2% των επιχειρήσεων εκφράζει το φόβο για διακοπή της δραστηριότητάς του το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα, έναντι 4,7% που ήταν τον Ιούλιο του 2023.

Επιπτώσεις νέου τεκμαρτού τρόπου φορολόγησης των ατομικών επιχειρήσεων

- ▶ Αναφορικά με το ποιες πιστεύουν οι επιχειρήσεις ότι θα είναι οι επιπτώσεις από την εφαρμογή του νέου τεκμαρτού τρόπου φορολόγησης των ατομικών επιχειρήσεων:
  - ▷ 6 στις 10 επιχειρήσεις (61%) θεωρούν ότι ο νέος τεκμαρτός τρόπος φορολόγησης των ατομικών επιχειρήσεων θα οδηγήσει σε νέα λουκέτα.
  - ▷ Πάνω από 1 στις 4 επιχειρήσεις (27,1%) θεωρεί ότι θα αυξηθεί η φοροδιαφυγή. Δηλαδή, θα έχει το αντίθετο αποτέλεσμα από αυτό για το οποίο σε γενικές γραμμές υιοθετήθηκε η συγκεκριμένη ρύθμιση. Από την άλλη μεριά, μόλις το 7,7% θεωρεί ότι θα μειωθεί η φοροδιαφυγή, ενώ το 5,1% θεωρεί ότι δεν θα επιφέρει καμία αλλαγή στη φορολογική συμπεριφορά των επιχειρήσεων.
  - ▷ Το 17,2% θεωρεί ότι θα οδηγήσει σε αλλαγή της εταιρικής μορφής των επιχειρήσεων (από ατομικές σε εταιρείες).
  - ▷ Τέλος, μόλις το 3,9% θεωρεί ότι η συγκεκριμένη ρύθμιση δεν θα έχει καμία αρνητική επίπτωση για τις επιχειρήσεις.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ – ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Δείκτης Οικονομικού Κλίματος

Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων, μετά τη σημαντική ενίσχυση που κατέγραψε το δεύτερο εξάμηνο του 2022 (69,5 μονάδες) και την ήπια υποχώρηση το πρώτο εξάμηνο του 2023 (66,7 μονάδες), υποχώρησε σημαντικά το δεύτερο εξάμηνο του 2023 στις 63,9 μονάδες. Το στοιχείο αυτό σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα ευρήματα της έρευνας υποδηλώνει ότι η κατάσταση των επιχειρήσεων μετά τη βελτίωση και σταθεροποίηση που παρουσίασε, τείνει προς επιδείνωση μάλλον λόγω των αβεβαιοτήτων που συνεχίζουν να υφίστανται και οι οποίες τροφοδοτούνται τόσο από το ρευστό οικονομικό περιβάλλον, όσο και από εφαρμοζόμενες πολιτικές που εντείνουν την ανασφάλεια των επιχειρήσεων, όπως, για παράδειγμα, ο νέος τρόπος τεκμαρτής φορολόγησης των ατομικών επιχειρήσεων (Γράφημα 1). Συμβαδίζει, επίσης, και με τα πρόσφατα στοιχεία για το ΑΕΠ, όπου καταγράφηκε επιβράδυνση της ανάπτυξης το τέταρτο τρίμηνο του 2023, αλλά και μικρότερη των εκτιμήσεων μεγέθυνση για όλο το έτος (2% έναντι 2,4% για το 2023). Αυτό, επίσης, αποτυπώνεται και στον δείκτη προσδοκιών των ΜμΕ, ο οποίος, μετά από 2 συνεχόμενα εξάμηνα ανόδου, υποχωρεί στις 63,9 μονάδες, το οποίο υποδεικνύει ότι οι επιχειρήσεις είναι λιγότερο αισιόδοξες για το μέλλον.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, και με βάση τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα μέχρι και το πρώτο εξάμηνο του 2023, ο δείκτης οικονομικού κλίματος των ευρωπαϊκών ΜμΕ μετά από τέσσερα συνεχόμενα εξάμηνα υποχώρησης, κατέγραψε άνοδο στις 73,8 μονάδες, ακολουθώντας αντίθετη πορεία σε σύγκριση με τον αντίστοιχο ελληνικό δείκτη. Αυτό υποδεικνύει ότι σε ευρωπαϊκό επίπεδο οι ΜμΕ δεν αναμένουν ύφεση, λόγω των επιπτώσεων των αλληπάλληλων κρίσεων, ενώ μπορεί να είναι και αποτέλεσμα μειωμένων εξαρτήσεων μέσα από τη διαφοροποίηση των προμηθευτών, της σχετικής ισορροπίας που έχει επιτευχθεί στο πεδίο της ενέργειας και, φυσικά, του περιορισμού του πληθωρισμού. Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των ΜμΕ των κρατών μελών. Ειδικότερα, στις χώρες όπου ο πληθωρισμός είναι άνω του μέσου όρου της Ε.Ε., η πτωτική τάση που παρατηρείται σε γενικές γραμμές από την αρχή του πολέμου στην Ουκρανία στον δείκτη οικονομικού κλίματος συνεχίζεται. Από την άλλη μεριά, στις χώρες όπου ο πληθωρισμός είναι κάτω του μέσου όρου της Ε.Ε., ο δείκτης οικονομικού κλίματος των ΜμΕ κινείται σε γενικές γραμμές ανοδικά.

Κύκλος εργασιών

Τα ευρήματα σχετικά με τον κύκλο εργασιών κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2023 ακολουθούν εκείνα του δείκτη οικονομικού κλίματος. Παρουσιάζουν μια ήπια επιδείνωση στον κύκλο εργασιών των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων σε σύγκριση τόσο με το πρώτο εξάμηνο του 2023, όσο και με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2022. Συγκεκριμένα, για το δεύτερο εξάμηνο του 2023 το ποσοστό των επιχειρήσεων που δήλωσε ότι είχε αύξηση κύκλου εργασιών ανήλθε στο 29,1%, ενώ οι επιχειρήσεις που δήλωσαν μείωση του κύκλου εργασιών αντιστοιχούσαν στο 34,2%. Το 34,6% δήλωσε ότι ο κύκλος εργασιών παρέμεινε ίδιος.

Με βάση τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ², ο κύκλος εργασιών του συνόλου των ελληνικών επιχειρήσεων το δεύτερο εξάμηνο του 2023 ανήλθε στα 239,34 δισ. €, αυξημένος κατά 15% σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο του 2023 και μειωμένος κατά 7,3% σε σχέση με το δεύτερο εξάμηνο του 2022. Σε ετήσια βάση ο κύκλος εργασιών μειώθηκε κατά 2,9% ή 13,493 δισ. €, με την πτώση να οφείλεται κυρίως στον τομέα της Παροχής Ηλεκτρικού Ρεύματος, Φυσικού Αερίου, Ατμού και Κλιματισμού (-45,2%) και στον τομέα της Μεταποίησης (-8,5%), ενώ τη μεγαλύτερη άνοδο παρουσίασαν οι επιχειρήσεις του κλάδου της Εκπαίδευσης (23,5%) και των Κατασκευών (16,7%). Η αποκλιμάκωση της έντασης του πληθωρισμού λόγω της μείωσης του ενεργειακού κόστους αντισταθμίζεται από τις μεγάλες αυξήσεις στο σύνολο σχεδόν των καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών.

Από τα επιμέρους στοιχεία της έρευνας σχετικά με τον κύκλο εργασιών προκύπτει ότι η εικόνα είναι καλύτερη για τις επιχειρήσεις στον τομέα των υπηρεσιών, με το 33,4% να δηλώνει αύξηση του κύκλου εργασιών έναντι 30,3% που δήλωσε μείωση. Από την άλλη μεριά, αρνητικό είναι το πρόσημο για τις επιχειρήσεις στον τομέα μεταποίησης-βιοτεχνίας αλλά και στο εμπόριο, καθώς αύξηση του κύκλου εργασιών εμφανίζει το 28,1% και το 25,2% αντίστοιχα, ενώ μείωση του κύκλου εργασιών παρουσιάζει το 30,8% και το 40,4% αντίστοιχα. Η μείωση του κύκλου εργασιών ειδικά στον κλάδο του εμπορίου το δεύτερο εξάμηνο του 2023, που διαχρονικά φέρνει καλύτερα αποτελέσματα λόγω της επίδρασης του τουρισμού, απεικονίζει ίσως το πρόβλημα της συρρίκνωσης της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών λόγω του υπερδιετούς υψηλού πληθωρισμού.

Ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων επηρεάζεται σημαντικά από το μέγεθός τους, καθώς οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις με βάση τόσο τον κύκλο εργασιών (πάνω από 300.000 €) όσο και τον αριθμό εργαζομένων (πάνω από 5 άτομα) παρουσιάζουν σημαντικά καλύτερες επιδόσεις σε σχέση με τις μικρότερες επιχειρήσεις (έως 50.000 € κύκλο εργασιών ή/και χωρίς προσωπικό, Γράφημα 4). Ειδικότερα, το 45,6% και το 42% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών άνω των 300.000 € και άνω των 5 εργαζόμενων, αντίστοιχα, δήλωσαν ότι αυξήθηκε ο κύκλος εργασιών τους το δεύτερο εξάμηνο του 2023, έναντι 19% και 18,9%, αντίστοιχα, που δήλωσαν μείωση. Από την άλλη μεριά, το 20,3% και το 22,5% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως 50.000 € και εκείνων χωρίς προσωπικό, αντίστοιχα, δήλωσαν αύξηση του κύκλου εργασιών, έναντι 43,4% και 46,8%, αντίστοιχα, που δήλωσαν μείωση.

Όσον αφορά τη γεωγραφική κατανομή, με βάση την εξέλιξη του κύκλου εργασιών, οι περισσότερες επιχειρήσεις που δήλωσαν ότι είχαν αύξηση είναι εγκατεστημένες στα Νησιά του Αιγαίου και στην Κρήτη (33,7% αύξηση κύκλου εργασιών έναντι 23,1% μείωση), ενώ οι επιχειρήσεις με τη χειρότερη επίδοση συγκεντρώνονται στην Κεντρική Ελλάδα (27,1% αύξηση κύκλου εργασιών, έναντι 40,3% μείωση).

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις οι οποίες δήλωσαν αύξηση κύκλου εργασιών (29,1%) το δεύτερο εξάμηνο του 2023, για το 51,1% η αύξηση ήταν έως 10%, για το 30,9% από 11% έως

---

2 ΕΛΣΤΑΤ: Σύνολο Επιχειρήσεων Ελληνικής Οικονομίας - <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SBR07/>

20%, για το 6,9% από 21% έως 40% και για το 3,9% πάνω από 40%.

Αναφορικά με τις επιχειρήσεις που δήλωσαν μείωση κύκλου εργασιών (34,2%), το 23,7% δήλωσε ότι είχε πτώση έως 10%, το 29,2% μεταξύ 11%-20%, το 19,7% μεταξύ 21%-40% και το 12,4% άνω του 40%.

Σε ό,τι αφορά τις προβλέψεις των επιχειρήσεων για το πρώτο εξάμηνο του 2024, παρατηρείται μια κάμψη της αισιοδοξίας, καθώς το 22,3% εκτιμά αύξηση του κύκλου εργασιών, έναντι 27% που εκτιμά μείωση και 40,7% που δήλωσε ότι θα παραμείνει στα ίδια επίπεδα.

Περισσότερο αισιόδοξες είναι οι επιχειρήσεις του κλάδου μεταποίησης-βιοτεχνίας, όπου το 29,7% των επιχειρήσεων αναμένει αύξηση κύκλου εργασιών, έναντι 21,1% που αναμένει συρρίκνωση. Στον τομέα των υπηρεσιών, το 20,7% των επιχειρήσεων αναμένει μεγέθυνση έναντι 22,9% που προβλέπει υποχώρηση του κύκλου εργασιών. Μακράν πιο απαισιόδοξος είναι ο κλάδος του εμπορίου με το 19,5% να προβλέπει αύξηση, έναντι 34,8% που προβλέπει μείωση κύκλου εργασιών.

Η εκτίμηση των επιχειρήσεων για το πρώτο εξάμηνο του 2024 εξαρτάται σημαντικά από το μέγεθος της επιχείρησης, καθώς το 37,4% των επιχειρήσεων με τζίρο άνω των 300.000 € αναμένει αύξηση του κύκλου εργασιών έναντι 20,4% που προβλέπει μείωση. Ισορροπημένη χαρακτηρίζεται η εκτίμηση των επιχειρήσεων με τζίρο από 100.000 έως 300.000 €, με το 26,2% να αναμένει αύξηση κύκλου εργασιών, έναντι 25,5% που αναμένει μείωση.

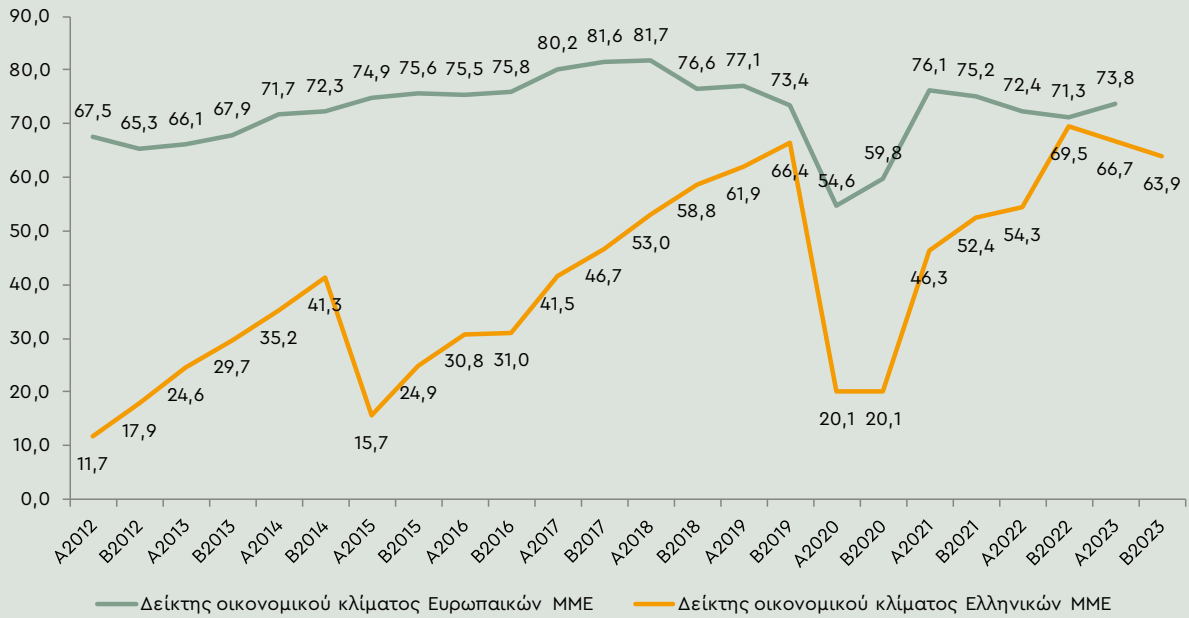
Αντίστροφο πλήρως είναι το κλίμα στις μικρότερες επιχειρήσεις, αφού το 15,2% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών μεταξύ 50.000 και 100.000 €, αναμένει αύξηση του κύκλου εργασιών, έναντι 28% που αναμένει μείωση. Επιπλέον, το 16,2% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως 50.000 € εκτιμά αύξηση κύκλου εργασιών, έναντι 31,7% που αναμένει μείωση.

Κυρίαρχη είναι η απαισιόδοξία στην Κεντρική Ελλάδα και στη Βόρεια Ελλάδα, όπου το 30,1% και το 28% των επιχειρήσεων, αντίστοιχα, αναμένει μείωση του κύκλου εργασιών, έναντι 20,4% και 19,3%, αντίστοιχα, που αναμένει αύξηση. Οριακά καλύτερη είναι η εικόνα στην Αττική, με το 27% να εκτιμά συρρίκνωση κύκλου εργασιών, έναντι 23,2% που αναμένει αύξηση. Θετικό είναι το ισοζύγιο μόνο στα νησιά Αιγαίου και στην Κρήτη, στο κατώφλι της νέας τουριστικής περιόδου, όπου το 29,8% αναμένει αύξηση κύκλου εργασιών και το 19,2% μείωση.

Αποτελέσματα χρήσης

Με βάση τα ευρήματα της έρευνας για τα αποτελέσματα χρήσης των επιχειρήσεων το 2023 (κέρδη ή ζημιές) η κατάσταση παρουσιάζεται εμφανώς βελτιωμένη σε σχέση με τα προηγούμενα έτη και ιδιαίτερα εκείνα της υγειονομικής κρίσης. Όπως φαίνεται στο Γράφημα 5, το 57,3% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι είχε κέρδη το 2023, έναντι 19,2% που δήλωσε ζημιές και 13,7% που δήλωσε πως δεν είχε ούτε ζημιές, ούτε κέρδη. Σημειώνεται ότι το 2019 (προ πανδημίας) το ποσοστό των επιχειρήσεων που είχε δηλώσει κέρδη ήταν το 55,2%.

Γράφημα 1. Δείκτης Οικονομικού Κλίματος

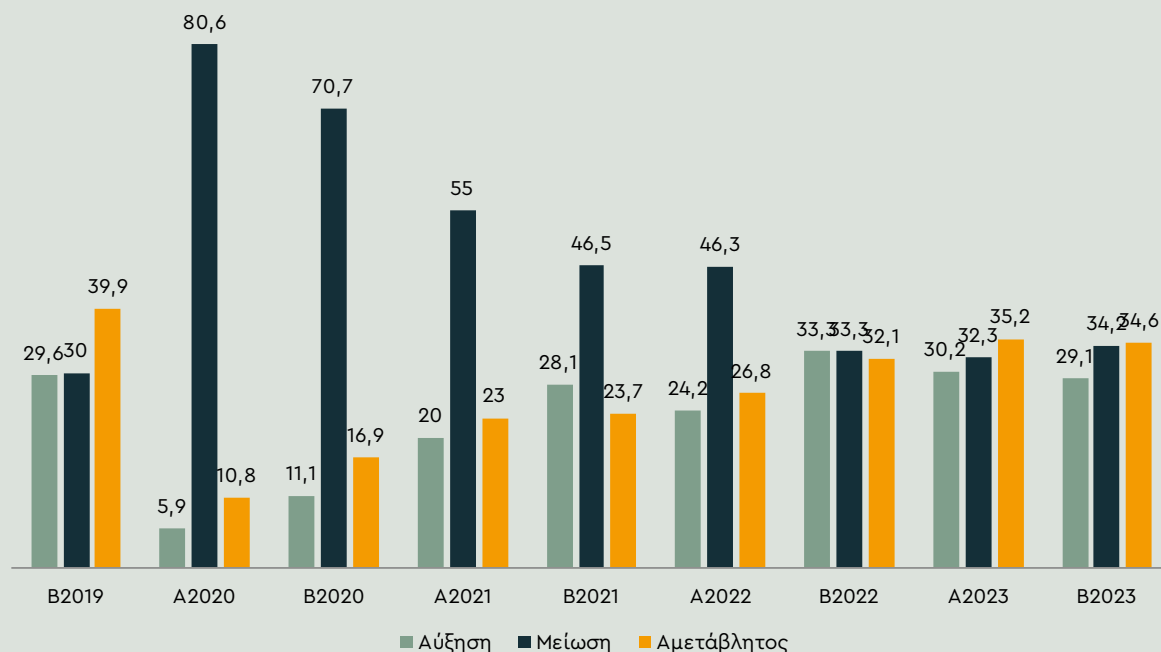

Γράφημα 2. Δείκτης προσδοκιών ΜμΕ

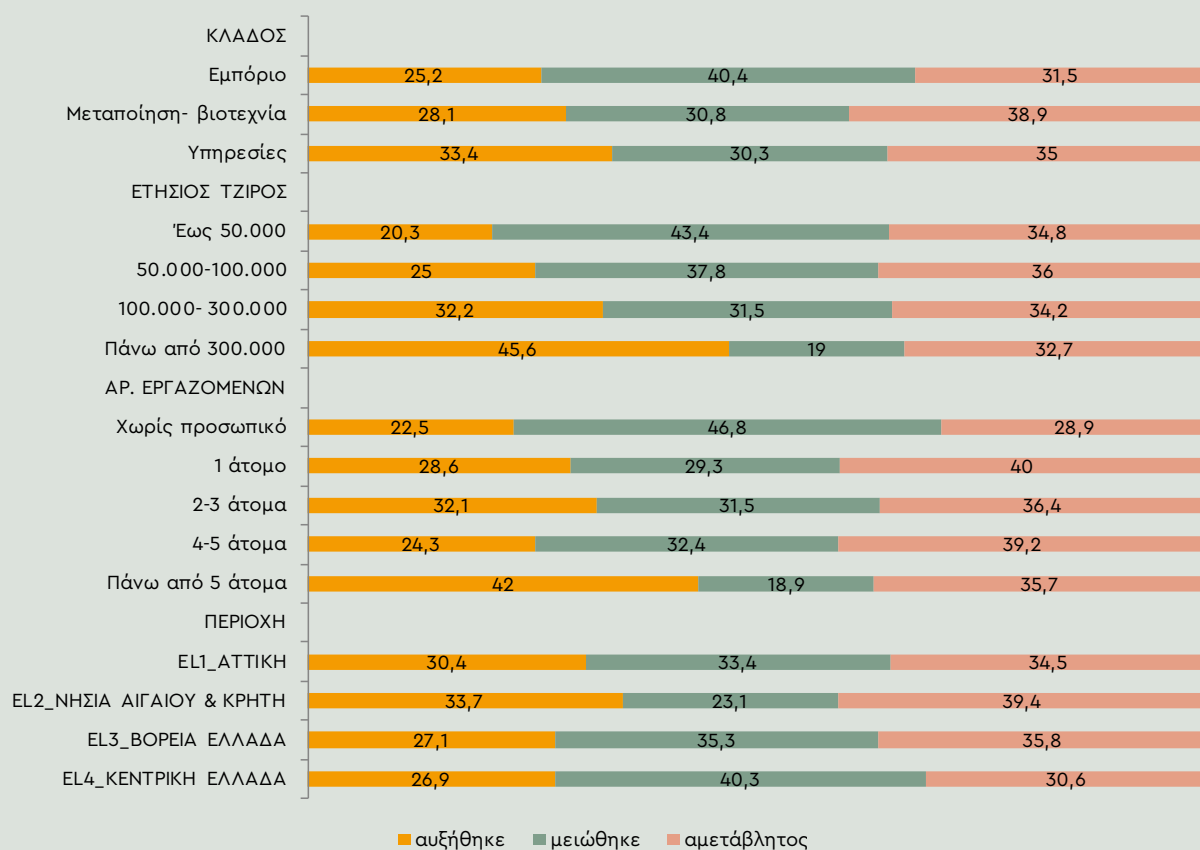

Γράφημα 3. ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ – ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΕΞΑΜΗΝΟΥ – διαχρονικό γράφημα

Γράφημα 4. ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ Β ΕΞΑΜΗΝΟΥ 2023 ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

Σε τομεακό επίπεδο, το 2023 κέρδη δήλωσε το 60% των επιχειρήσεων της μεταποίησης, το 59,2% των επιχειρήσεων στον τομέα των υπηρεσιών και το 53,6% των εμπορικών επιχειρήσεων.

Θετική φαίνεται να είναι και η σχέση των αποτελεσμάτων χρήσης με το μέγεθος της επιχείρησης. Συγκεκριμένα, για το 2023 οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις με βάση τον κύκλο εργασιών (πάνω από 300.000 €) δήλωσαν σε ποσοστό 87,1% ότι είχαν κέρδη, ενώ όσο κατεβαίνουμε την κλίμακα μεγέθους το ποσοστό αυτό μειώνεται φτάνοντας το 35,9% στην κατηγορία επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως 50.000 €. Ανάλογη είναι η εικόνα και για τις ζημίες, με το 30,3% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως 50.000 € να δηλώνουν ότι είχαν ζημίες, έναντι 4,1% μόλις των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών άνω των 300.000 €.

Ζήτηση – Παραγγελίες

Η ζήτηση παραμένει και το δεύτερο εξάμηνο του 2023 στα ίδια επίπεδα με το πρώτο εξάμηνο του έτους. Ειδικότερα, για το δεύτερο εξάμηνο του 2023 το 29,3% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι είχε αύξηση της ζήτησής του, έναντι 33% που δήλωσε ότι είχε μείωση και 37,1% που δήλωσε ότι παρέμεινε η ίδια.

Ως προς την πορεία της ζήτησης, στον τομέα των υπηρεσιών εξακολουθούν να υπερισχύουν αριθμητικά οι επιχειρήσεις που δήλωσαν ότι είχαν αύξηση της ζήτησης (32,8%) έναντι όσων δήλωσαν μείωση της ζήτησης (28,3%). Στους τομείς της μεταποίησης και του εμπορίου, αντίθετα, υπερισχύουν αριθμητικά οι επιχειρήσεις που δήλωσαν μείωση της ζήτησης (30,8% και 39,1%, αντίστοιχα) σε σχέση με όσες δήλωσαν αύξηση της ζήτησης (28,1% και 26,5%, αντίστοιχα). Το ενδιαφέρον εύρημα, ωστόσο, είναι ότι για πρώτη φορά από το 2016 παρατηρείται επιδείνωση της συνολικής εικόνας στο δεύτερο εξάμηνο του έτους σε σχέση με το πρώτο.

Η ζήτηση παραμένει και το δεύτερο εξάμηνο του 2023 στα ίδια επίπεδα με το πρώτο εξάμηνο του έτους. Ειδικότερα, για το δεύτερο εξάμηνο του 2023 το 29,3% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι είχε αύξηση της ζήτησής του, έναντι 33% που δήλωσε ότι είχε μείωση και 37,1% που δήλωσε ότι παρέμεινε η ίδια.

Ως προς την πορεία της ζήτησης, στον τομέα των υπηρεσιών εξακολουθούν να υπερισχύουν αριθμητικά οι επιχειρήσεις που δήλωσαν ότι είχαν αύξηση της ζήτησης (32,8%) έναντι όσων δήλωσαν μείωση της ζήτησης (28,3%). Στους τομείς της μεταποίησης και του εμπορίου, αντίθετα, υπερισχύουν αριθμητικά οι επιχειρήσεις που δήλωσαν μείωση της ζήτησης (30,8% και 39,1%, αντίστοιχα) σε σχέση με όσες δήλωσαν αύξηση της ζήτησης (28,1% και 26,5%, αντίστοιχα). Το ενδιαφέρον εύρημα, ωστόσο, είναι ότι για πρώτη φορά από το 2016 παρατηρείται επιδείνωση της συνολικής εικόνας στο δεύτερο εξάμηνο του έτους σε σχέση με το πρώτο.

Ρευστότητα

Σε ό,τι αφορά τη ρευστότητα, παρατηρείται η ίδια αντίστροφη σχέση πρώτου και δεύτερου εξαμήνου συγκριτικά με τα προηγούμενα χρόνια, με το δεύτερο εξάμηνο να υπολείπεται

των αποτελεσμάτων του πρώτου εξαμήνου, παρά το γεγονός ότι λόγω της επίδρασης του τουρισμού το δεύτερο εξάμηνο είναι παραδοσιακά καλύτερο. Συγκεκριμένα, το 21,5% των επιχειρήσεων δήλωσε αύξηση ρευστότητας, ενώ το 42,4% μείωση. Τέλος, όπως φαίνεται και από το ποσοστό των επιχειρήσεων που δήλωσε μείωση της ρευστότητας, η έλλειψη ρευστότητας παραμένει ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις και συνδέεται και με τις δυσκολίες που διαχρονικά υφίστανται ως προς την πρόσβασή τους σε χρηματοδότηση είτε για κεφάλαια κίνησης, είτε για επενδύσεις.

Ταμειακά διαθέσιμα

Το πρόβλημα ρευστότητας που αντιμετωπίζει ένας αρκετά μεγάλος αριθμός μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων φαίνεται από τα ρευστά διαθέσιμά τους. Συγκεκριμένα, περισσότερες από τις μισές επιχειρήσεις δεν έχουν (25,5%) ή έχουν το πολύ για ένα μήνα (25,1%) ταμειακά διαθέσιμα.

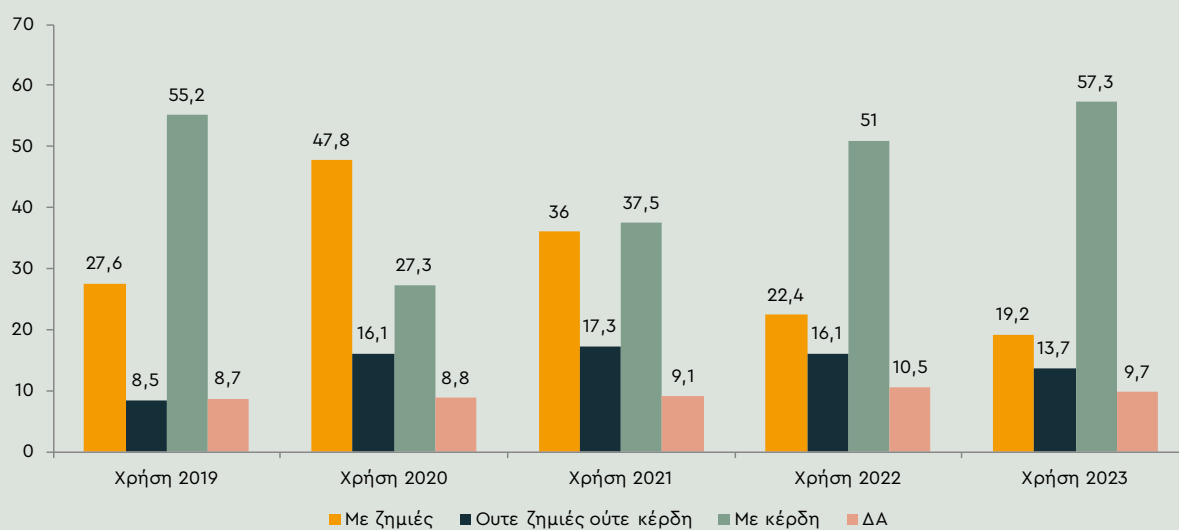
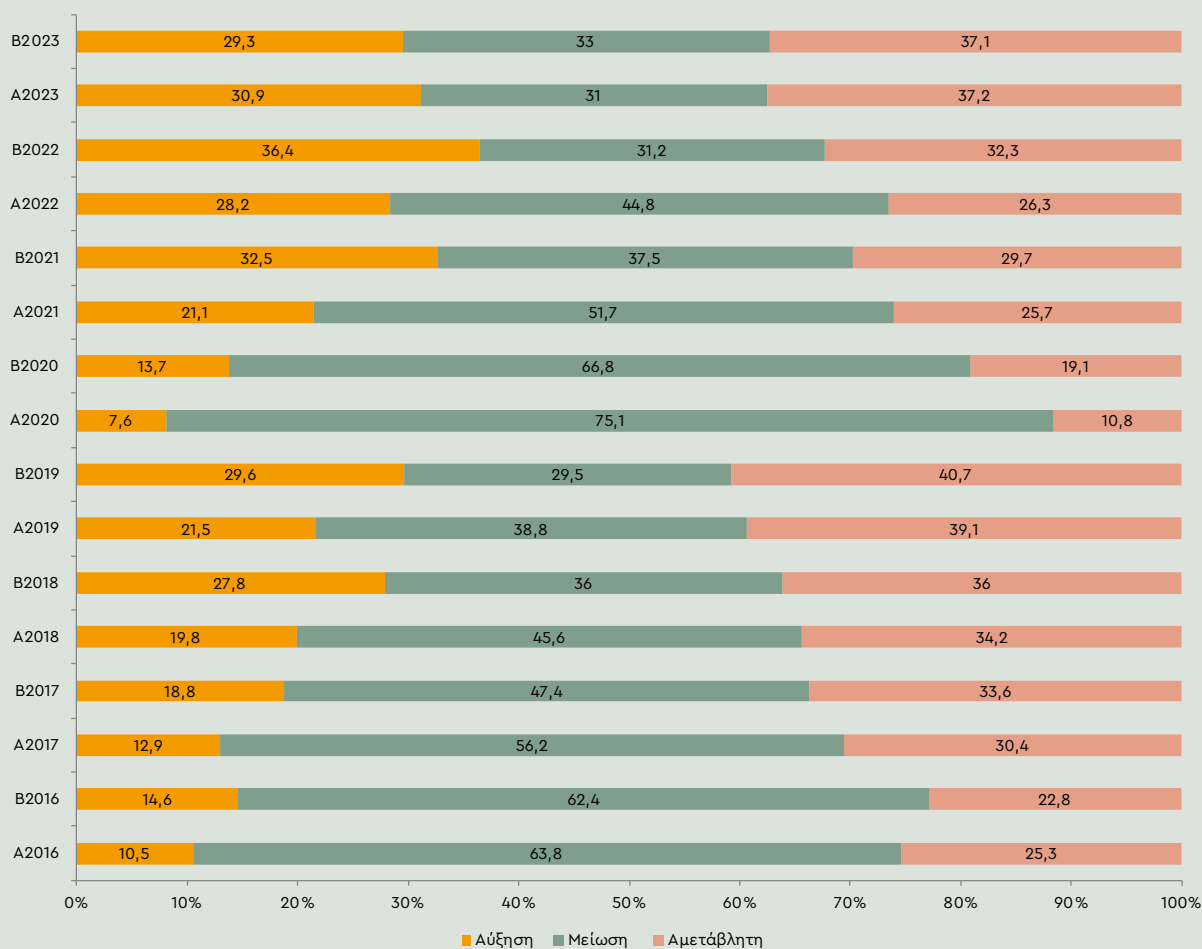
Η ταμειακή ανθεκτικότητα των επιχειρήσεων είναι συνυφασμένη με το μέγεθός τους, καθώς οι μικρότερες επιχειρήσεις εμφανίζουν σημαντικά μεγαλύτερη έλλειψη ρευστών διαθέσιμων από ό,τι οι μεγαλύτερες. Συγκεκριμένα, το 40% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως 50.000 € δήλωσαν ότι δεν έχουν καθόλου ταμειακά διαθέσιμα, ενώ το ποσοστό αυτό πέφτει όσο ανεβαίνουμε κλίμακα μεγέθους και φτάνει μόλις στο 8,2% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών άνω των 300.000 €. Το ακριβώς αντίστροφο παρατηρούμε όσον αφορά τις επιχειρήσεις που έχουν μεγάλη επάρκεια ταμειακών διαθέσιμων. Συγκεκριμένα, μόνο το 5,9% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως 50.000 € δήλωσαν ότι είχαν ταμειακά διαθέσιμα που επαρκούν για περισσότερο από 6 μήνες, ενώ το ποσοστό αυτό διαμορφώνεται στο 17,7% για τις επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών άνω των 300.000 €.

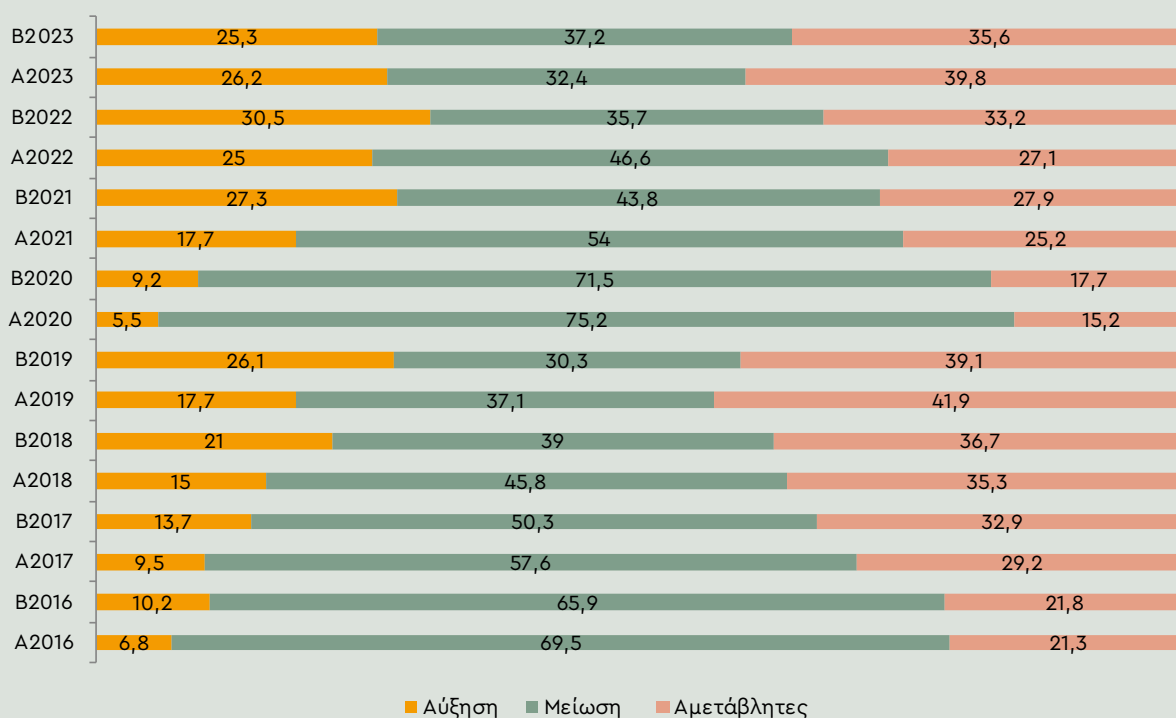
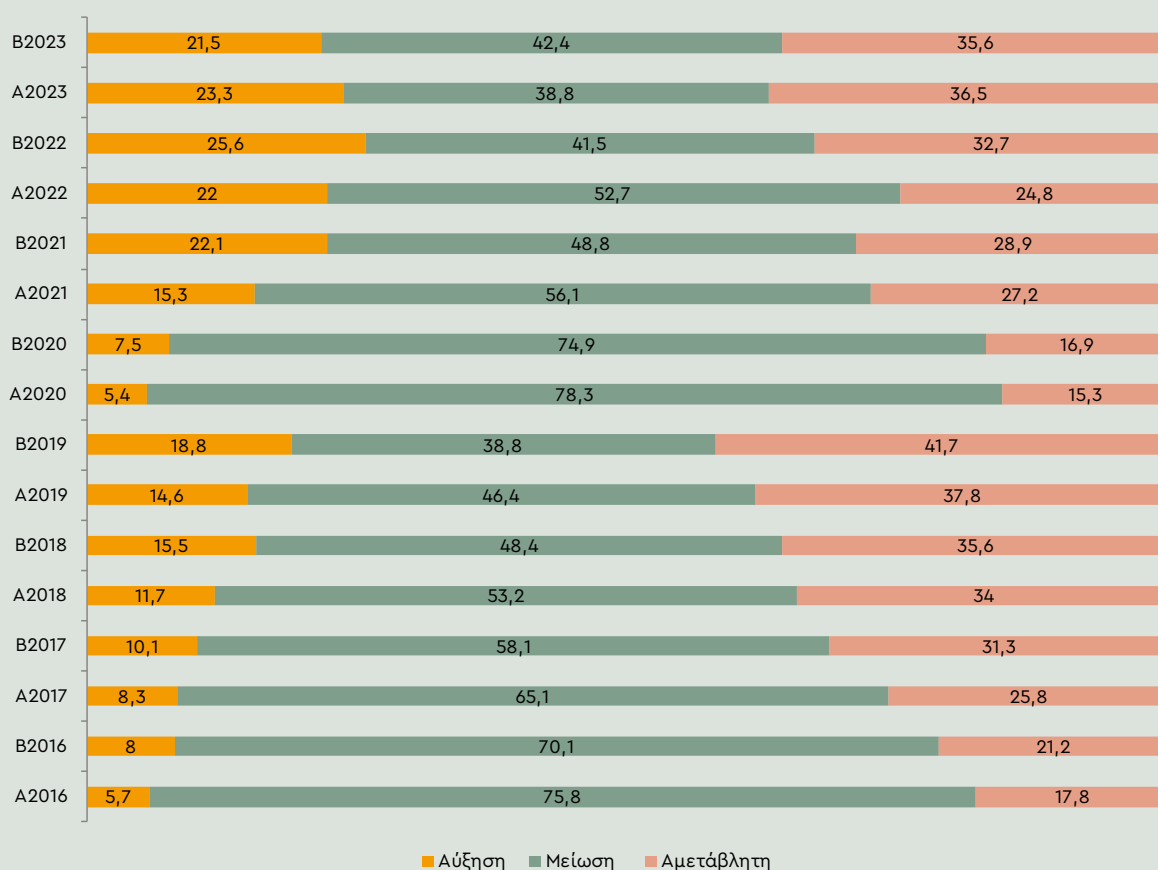
Το πρόβλημα της έλλειψης ταμειακών διαθέσιμων διαπερνά το σύνολο των κλάδων δραστηριότητας, αφού μόλις το 21,1% των επιχειρήσεων στη μεταποίηση-βιοτεχνία διαθέτουν ταμειακό απόθεμα για περισσότερο από έξι μήνες, όπως και το 18,9% και το 18,8% των επιχειρήσεων του εμπορίου και των υπηρεσιών, αντίστοιχα. Από την άλλη μεριά, σοβαρό πρόβλημα ρευστότητας φαίνεται ότι αντιμετωπίζει το 28,5% των εμπορικών επιχειρήσεων, το 26,1% των επιχειρήσεων στον τομέα των υπηρεσιών και το 19,5% των επιχειρήσεων στον τομέα της μεταποίησης, δεδομένου ότι τα προαναφερόμενα ποσοστά αφορούν σε επιχειρήσεις με μηδενικά ρευστά διαθέσιμα.

Τέλος, πολύ σοβαρό πρόβλημα συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις εστίασης όπου το ποσοστό εκείνων που δεν έχουν ταμειακά διαθέσιμα ή τα ταμειακά διαθέσιμα επαρκούν το πολύ για ένα μήνα ανέρχεται στο 61,3% (30,7% δεν έχει καθόλου ταμειακά διαθέσιμα και 30,6% έχει ταμειακά διαθέσιμα που επαρκούν το πολύ για ένα μήνα).

Απασχόληση

Στην απασχόληση το ισοζύγιο των επιχειρήσεων που μετέβαλαν το προσωπικό τους παρέμεινε θετικό. Συγκεκριμένα, το δεύτερο εξάμηνο του 2023 οι επιχειρήσεις οι οποίες

Γράφημα 5. Σύγκριση αποτελεσμάτων χρήσης ΜμΕ 5 τελευταίων ετών**Γράφημα 6.** ΖΗΤΗΣΗ - ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΕΞΑΜΗΝΟΥΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ

Γράφημα 7. ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ - ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΕΞΑΜΗΝΟΥΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ**Γράφημα 8. ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ - ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΕΞΑΜΗΝΟΥΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ**

δήλωσαν ότι αύξησαν το προσωπικό τους αντιστοιχούν στο 7,4%, έναντι 7,3% που δήλωσε ότι το μείωσε. Τα ευρήματα συμβαδίζουν μερικώς με τα διορθωμένα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, όπου μεσοσταθμικά καταγράφεται οριακή αποκλιμάκωση της ανεργίας μεταξύ πρώτου και δεύτερου εξαμήνου του 2023, αφού το ποσοστό μειώθηκε από 11,3% σε 10,7% περίπου τους τελευταίους έξι μήνες.

Στον κλάδο των υπηρεσιών και του εμπορίου το ισοζύγιο των επιχειρήσεων που αύξησαν την απασχόληση σε σχέση με όσες τη μείωσαν είναι θετικό. Συγκεκριμένα, στις υπηρεσίες το 8,3% των επιχειρήσεων αύξησε τις παρεχόμενες θέσεις εργασίας, έναντι 7,6% που τις μείωσε, ενώ στο εμπόριο το 6,6% αύξησε το προσωπικό, έναντι 6% που το μείωσε. Αντίθετα, αρνητικό είναι το πρόσημο στον τομέα της μεταποίησης, καθώς το 7,6% των επιχειρήσεων αύξησε την απασχόληση, σε αντιδιαστολή με 9,2% που μείωσε το προσωπικό τους.

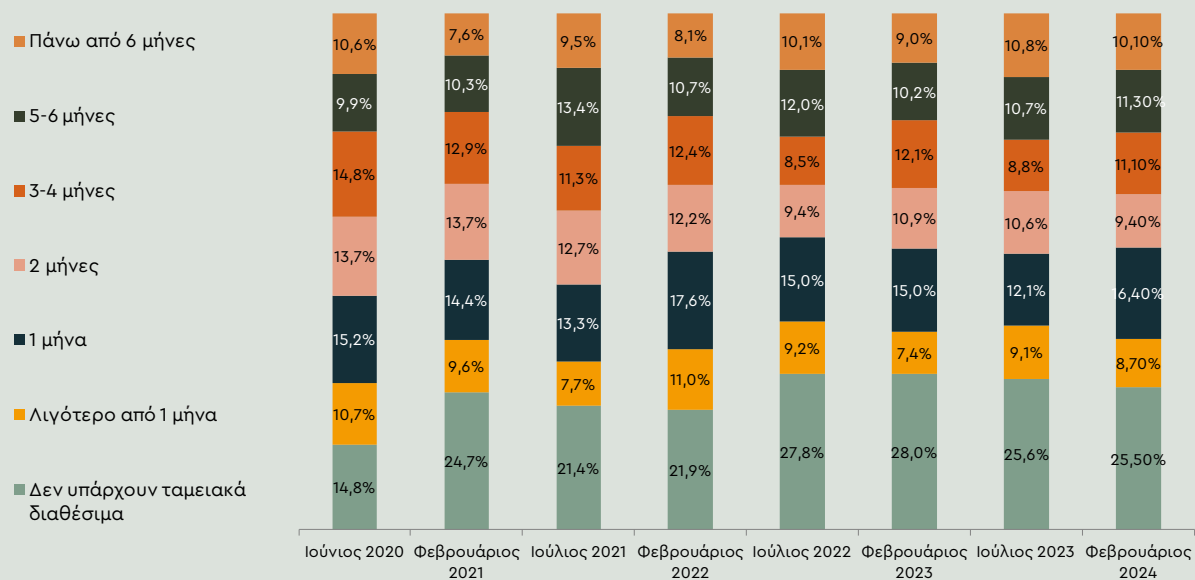
Σε γεωγραφικό επίπεδο, το μεγαλύτερο αρνητικό ισοζύγιο καταγράφεται στα Νησιά Αιγαίου/Κρήτη και στη Βόρεια Ελλάδα (7,7% και 7,8% αύξηση, αντίστοιχα, έναντι 9,6% και 9,7%, αντίστοιχα, μείωση). Οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών άνω των 300.000 € και άνω των πέντε ατόμων προσωπικό, παρουσιάζουν την καλύτερη σχέση αύξησης/μείωσης εργαζομένων. Συγκεκριμένα, 19,1% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών μεγαλύτερο των 300.000 € αύξησαν το προσωπικό τους, έναντι 8,1% που μείωσε τις θέσεις εργασίας στην επιχείρηση. Αντίστοιχα, το 22,4% με περισσότερους από 5 εργαζομένους/όμενες αύξησε τις προσφερόμενες θέσεις εργασίας, έναντι 10,5% που τις μείωσε. Θετικό, τέλος, είναι και το αποτέλεσμα των επιχειρήσεων που απασχολούν 4 έως 5 άτομα, καθώς το 13,6% αυτών αύξησε το προσωπικό του, έναντι 12,2% που το μείωσε.

Η εικόνα της απασχόλησης αναστρέφεται σε όλες τις άλλες κατηγορίες επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα, το 14,1% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών μεταξύ 100.000€ και 300.000€ μείωσε το προσωπικό του, έναντι 10% που το αύξησε, το 6,7% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών 50.000 € - 100.000 € μείωσε την απασχόληση, έναντι 6% που την αύξησε και, τέλος, 5% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως 50.000 € μείωσε τον αριθμό εργαζομένων, έναντι μόλις 0,9% που τον αύξησε. Παράλληλα, εντοπίζεται ένα 4,7% επιχειρήσεων που έμεινε χωρίς προσωπικό, ενώ προηγουμένως είχε τουλάχιστον έναν/μία εργαζόμενο/η. Οι επιχειρήσεις με έναν/μία τουλάχιστον εργαζόμενο/η δηλώνουν μείωση προσωπικού τους τελευταίους έξι μήνες σε ποσοστό 5%, έναντι 2,9% που δηλώνει αύξηση, ενώ στις επιχειρήσεις με προσωπικό δύο έως τρία άτομα, το ποσοστό αυτών που μείωσαν προσωπικό ανήλθε στο 9,3%, έναντι 8,7% των επιχειρήσεων που δήλωσε αύξηση προσωπικού.

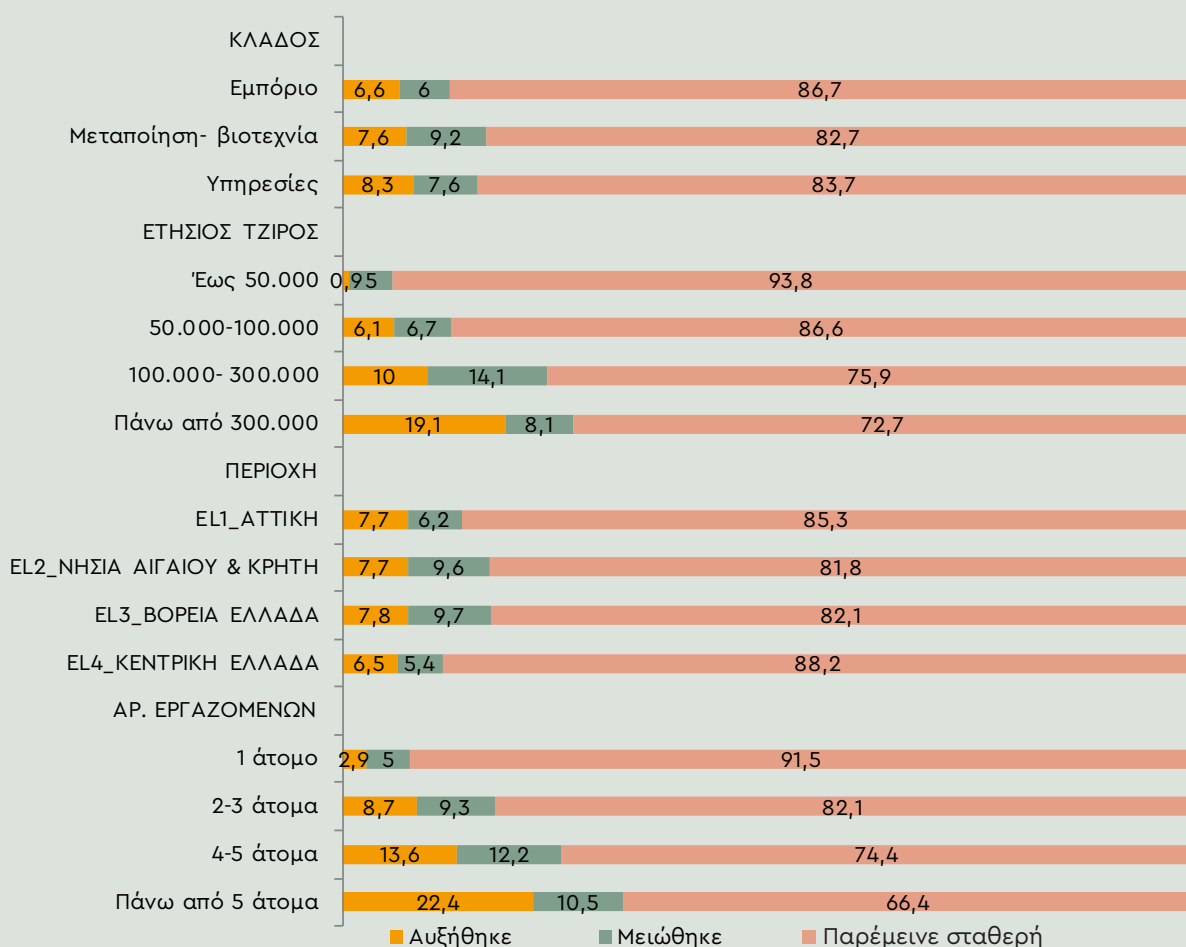
Ενδιαφέρον, επίσης, εύρημα αποτελεί ότι το ποσοστό των επιχειρήσεων που προέβλεψε αύξηση απασχόλησης το πρώτο εξάμηνο του 2023 (7,4%) ταυτίζεται με το ποσοστό των επιχειρήσεων που όντως αύξησε το προσωπικό του κατά το δεύτερο εξάμηνο (7,4%), σε αντίθεση με τις προβλέψεις μείωσης του αριθμού εργαζομένων όπου από 4,7% που είχε δηλώσει ότι θα μειώσει το προσωπικό του, το ποσοστό αυτό ανήλθε τελικά στο 7,3%.

Θετικές, τέλος, είναι οι εκτιμήσεις για το πρώτο εξάμηνο του 2024, καθώς το 13,7% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι θα αυξήσει το προσωπικό, έναντι 3,5% που δήλωσε ότι θα το μειώσει.

Γράφημα 9. Επάρκεια ταμειακών διαθεσίμων για κάλυψη βασικών υποχρεώσεων της επιχείρησης – Συγκριτικό Γράφημα –

Γράφημα 10. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΠΡΩΤΟ ΕΞΑΜΗΝΟ 2023 ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

Επενδύσεις

Σε σχέση με τις επενδύσεις το δεύτερο εξάμηνο του 2023, το 37,2% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων δήλωσε πως πραγματοποίησε κάποιας μορφής επένδυση.

Ειδικότερα, από τα ευρήματα της παρούσας έρευνας προέκυψε ότι το 21,6% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων πραγματοποίησε επενδύσεις σε τεχνολογικό εξοπλισμό και ψηφιακές τεχνολογίες (π.χ. λογισμικό, ψηφιακές συσκευές και εφαρμογές κ.λπ.), το 20,1% επενδύσεις σε μηχανολογικό εξοπλισμό και λοιπά μηχανήματα, το 9,9% σε κτιριακές εγκαταστάσεις και λοιπό εξοπλισμό και το 8,6% σε κατάρτιση και εκπαίδευση προσωπικού.

Τα ποσοστά των επιχειρήσεων που πραγματοποίησαν επενδύσεις για τεχνολογικό εξοπλισμό και ψηφιακές τεχνολογίες είναι υψηλότερα στον τομέα των υπηρεσιών (27,4%), και ακολουθεί ο τομέας της μεταποίησης (20%) και του εμπορίου (16,6%). Επιπλέον, εξακολουθεί να καταγράφεται έντονη θετική συσχέτιση με το μέγεθος των επιχειρήσεων, καθώς το 35,4% με κύκλο εργασιών άνω των 300.000 € πραγματοποίησε επενδύσεις σε «Τεχνολογικό εξοπλισμό και ψηφιακές τεχνολογίες», έναντι 16,6% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών έως 50.000 €, 17,7% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών 50.000–100.000 € και 22,1% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών 100.000–300.000 €. Οι αποκλίσεις είναι ακόμα πιο έντονες όταν η επένδυση απαιτεί μεγαλύτερο κεφάλαιο, όπως για μηχανολογικό εξοπλισμό – οχήματα, ή κτιριακές εγκαταστάσεις και λοιπό εξοπλισμό, όπου οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών άνω των 300.000 € πραγματοποίησαν τέτοιου τύπου επενδύσεις σε ποσοστό 38,8% και 23,8%, αντίστοιχα. Από την άλλη μεριά, οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών έως 50.000 € επένδυσαν σε ποσοστό 10,3% και 2,8% σε μηχανολογικό εξοπλισμό και κτιριακές εγκαταστάσεις, αντίστοιχα, όπως και το 18,3% και 6,7%, αντίστοιχα, των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών 50.000–100.000 €, αλλά και το 22,1% και 11,4%, αντίστοιχα, των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών 100.000–300.000 €.

Σε μηχανολογικό εξοπλισμό και λοιπά μηχανήματα, επενδύσεις πραγματοποίησε το δεύτερο εξάμηνο του 2023 το 28,1% των επιχειρήσεων στον τομέα της μεταποίησης, το 21,7% του τομέα των υπηρεσιών, το 13,6% των εμπορικών επιχειρήσεων. Επένδυση κτιριακών εγκαταστάσεων και λοιπού εξοπλισμού υλοποίησε το 11,8% του τομέα υπηρεσιών, το 9,7% του τομέα μεταποίησης και το 7,9% του τομέα του εμπορίου.

Τέλος, θετική σχέση με το μέγεθος των επιχειρήσεων παρουσιάζουν και οι επενδύσεις για κατάρτιση-εκπαίδευση προσωπικού, καθώς με βάση τα ευρήματα της έρευνας προέκυψε ότι επενδύσεις σε εκπαίδευση-κατάρτιση προσωπικού πραγματοποίησε το 23,8% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών άνω των 300.000 €, έναντι 8,1%, 4,3% και 4,5% των επιχειρήσεων με κύκλο εργασιών 100.000–300.000 €, 50.000–100.000 € και έως 50.000 €, αντίστοιχα.

Αναφορικά με το ύψος της επένδυσης, το 26,2% των επιχειρήσεων πραγματοποίησε επενδύσεις έως 2.000 €, το 22,9% από 2.001 έως 5.000 €, το 11,7% από 5.001 έως 10.000 €, το 10,4% από 10.001 έως 20.000 € και το 10,7% από 20.001 έως 50.000 €. Από τα ευρήματα αυτά φαίνεται ότι το ύψος της επένδυσης για σχεδόν 1 στις 2 επιχειρήσεις που πραγματοποίησε

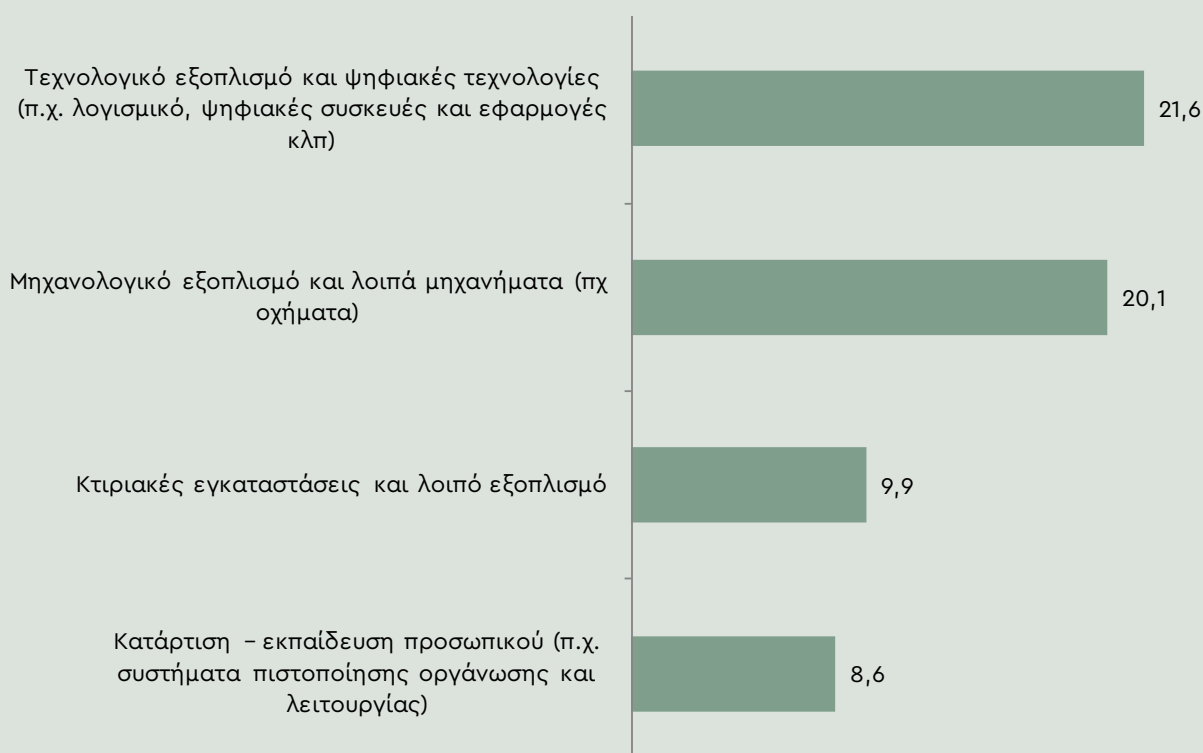
επενδύσεις το προηγούμενο εξάμηνο ήταν έως 5.000 €. Τέλος, το 12,4% δήλωσε ότι η επένδυση που πραγματοποίησε το δεύτερο εξάμηνο του 2023 ήταν άνω των 50.000 €.

Όσον αφορά την πηγή χρηματοδότησης των επενδύσεων, προκύπτει ότι τα ίδια κεφάλαια εξακολουθούν να αποτελούν τη βασική πηγή χρηματοδότησης για τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις (Γράφημα 12). Συγκριμένα, το 84,2% των επιχειρήσεων που πραγματοποίησε επενδύσεις τις χρηματοδότησε με ίδια κεφάλαια, το 5,7% μέσω προγραμμάτων ΕΣΠΑ και μόλις το 3,7% μέσω τραπεζικού δανεισμού.

Η πλειονότητα των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων εξακολουθεί να μην υποστηρίζεται από το τραπεζικό σύστημα και να στηρίζεται σε αυτοχρηματοδότηση για την ανάπτυξη, τον εκσυγχρονισμό και την επέκτασή της. Η πρόσβαση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα παραμένει μείζον πρόβλημα για τις ΜμΕ, γεγονός που περιορίζει τις δυνατότητες ανάπτυξης, αλλά και ανταπόκρισης σε ενδεχόμενες κρίσεις. Όπως έχουμε επισημάνει και στην Έκθεση του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ 2022, ενώ παρατηρείται μια αύξηση της χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα από τις τράπεζες, η καθαρή χρηματοδότηση (πιστωτική επέκταση) προς τις μικρές επιχειρήσεις παραμένει σε αρνητικά επίπεδα και εξακολουθεί να συρρικνώνεται. Επιπροσθέτως, όσες μικρές επιχειρήσεις έχουν πρόσβαση στην τραπεζική χρηματοδότηση αντιμετωπίζουν έως και 2,5% υψηλότερο επιτόκιο σε σχέση με τις μεγαλύτερες.

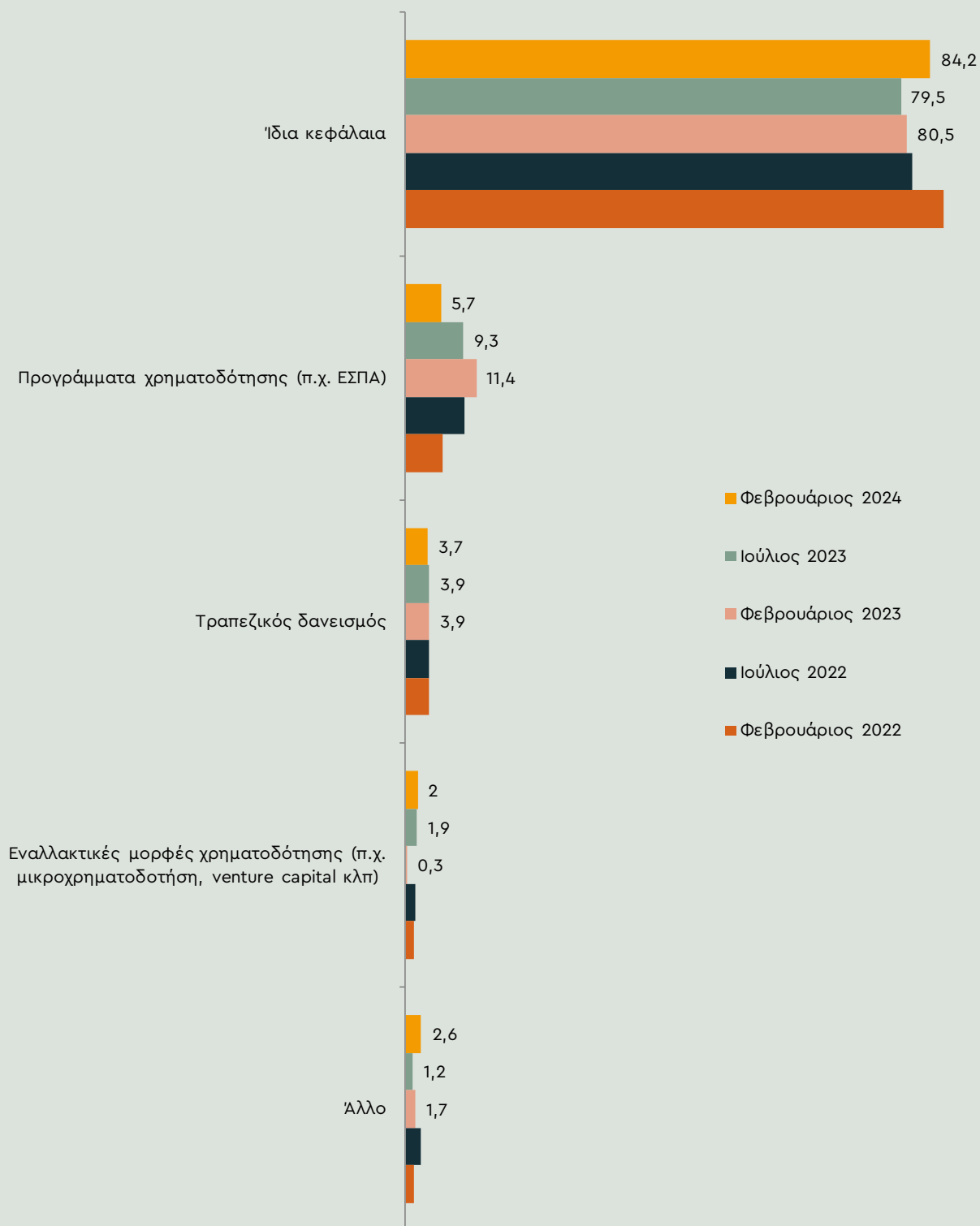
Τέλος, σε ότι αφορά τον προγραμματισμό των επενδύσεων, το 17% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι το πρώτο εξάμηνο του 2024 θα πραγματοποιήσει κάποιας μορφής επένδυση.

Γράφημα 11. Ποσοστά επιχειρήσεων που πραγματοποίησαν επενδύσεις ανά κατηγορία επενδύσεων το πρώτο εξάμηνο του 2023

Γράφημα 12. Πηγές χρηματοδότησης επενδύσεων

Βάση : Όσες επιχειρήσεις πραγματοποίησαν επενδύσεις-

Τιμές

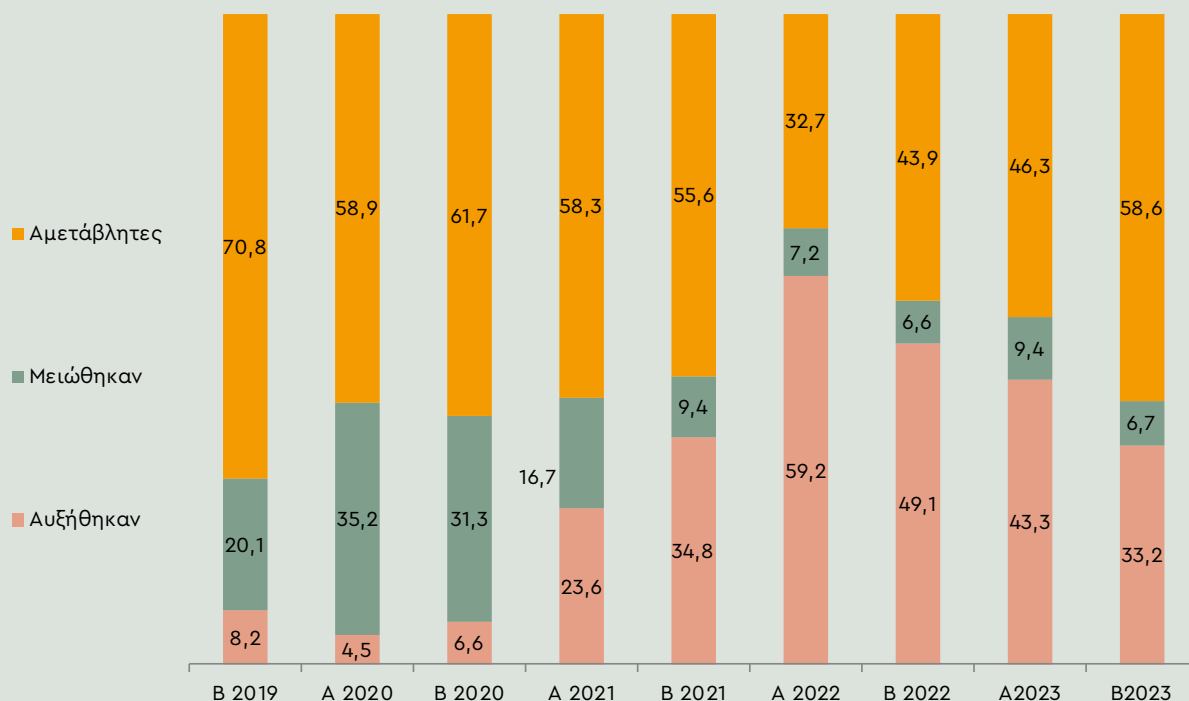
Μετά το ιστορικό ρεκόρ του 59,2% των επιχειρήσεων που είχε δηλώσει ότι αύξησε τις τιμές του το πρώτο εξάμηνο του 2022, το ποσοστό των επιχειρήσεων που δήλωσε ότι αύξησε τις τιμές του υποχώρησε το δεύτερο εξάμηνο του 2022 στο 49,1% και περαιτέρω στο 43,3% το πρώτο εξάμηνο του 2023. Το δεύτερο εξάμηνο του 2023 το ποσοστό υποχώρησε περαιτέρω, με το 33,2% των επιχειρήσεων να δηλώνει πως αύξησε τις τιμές του, έναντι 6,7% που δήλωσε ότι τις μείωσε και 58,6% που τις διατήρησε σταθερές. Το ποσοστό των επιχειρήσεων που αύξησαν τις τιμές τους αν και είναι μειωμένο σε σχέση με τις τρεις προηγούμενες έρευνες παραμένει εξαιρετικά υψηλό. Επιπλέον, και με βάση τα ευρήματα της έρευνας μεσοσταθμικά, το δεύτερο εξάμηνο του 2023 οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις αύξησαν τις τιμές τους κατά 3,9%.

Σε κλαδικό επίπεδο είχαμε σαφώς μικρότερα ποσοστά επιχειρήσεων που αύξησαν τις τιμές τους στους τομείς των υπηρεσιών (26,4%) και της μεταποίησης (32,4%), σε σχέση με τις εμπορικές επιχειρήσεις (40,7%).

Τέλος, αν και με χαμηλότερο ρυθμό, το πληθωριστικό κύμα φαίνεται πως θα συνεχιστεί και το πρώτο εξάμηνο του 2024, καθώς το 24,7% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι σκοπεύει να αυξήσει τις τιμές του, έναντι μόλις 3% που δήλωσε ότι θα τις μειώσει. Από τα επιμέρους στοιχεία, σχεδόν 1 στις 3 (30,8%) εμπορικές επιχειρήσεις εκτιμά ότι θα αυξήσει τις τιμές της, και το ίδιο εκτίμα περίπου 1 στις 5 στους τομείς της μεταποίησης (20,5%) και των υπηρεσιών (21,3%).

Γράφημα 13. Τιμές πώλησης αγαθών/υπηρεσιών (ποσοστά επιχειρήσεων)

Αποτίμηση εξαμήνου - Συγκριτικό Γράφημα

Επιπτώσεις ανατιμήσεων – αύξηση λειτουργικού κόστους

Οι αρνητικές επιπτώσεις των ανατιμήσεων στο λειτουργικό κόστος των επιχειρήσεων είναι εμφανείς από το ποσοστό των επιχειρήσεων που ανέφερε εάν αυτό έχει αυξηθεί τα τελευταία 2 χρόνια, δηλαδή από την εκδήλωση της ενεργειακής κρίσης. Συγκεκριμένα, σχεδόν 9 στις 10 επιχειρήσεις δήλωσαν ότι το κόστος λειτουργίας τους αυξήθηκε. Μεσοσταθμικά, για αυτές τις επιχειρήσεις το κόστος λειτουργίας αυξήθηκε κατά 35%. Τομεακά, το λειτουργικό κόστος των εμπορικών επιχειρήσεων αυξήθηκε μεσοσταθμικά κατά 34,6%, στη μεταποίηση κατά 39,2% και στις υπηρεσίες κατά 33,1%.

Τέλος, στις επιχειρήσεις εστίασης το λειτουργικό κόστος αυξήθηκε μεσοσταθμικά κατά 46%.

Υποχρεώσεις – οφειλές

Σχετικά σταθερή παραμένει η κατάσταση αναφορικά με τα ποσοστά των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων με καθυστερημένες υποχρεώσεις. Αυτό σε γενικές γραμμές προκύπτει και από την τελευταία έκθεση του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στην Βουλή (τρίτο τρίμηνο 2023), όπου οι οφειλέτες/ριες, στο τέλος Οκτωβρίου του 2023 μειώθηκαν κατά 163.111 πρόσωπα (φυσικά και νομικά) σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2022, με αποτέλεσμα ο αριθμός τους να διαμορφώνεται στους/ις 4.013.138 οφειλέτες/ριες. Η εν λόγω μείωση προέρχεται από τις χαμηλότερες κατηγορίες οφειλής και συγκεκριμένα από τις οφειλές από 50 μέχρι 10.000 €, με τον αριθμό τους να μειώνεται συνολικά κατά 186.826 πρόσωπα. Αντιθέτως, στις υπόλοιπες κατηγορίες οφειλής παρατηρείται αύξηση του αριθμού των οφειλετών/ριών με τη μεγαλύτερη, κατά 12.660 πρόσωπα, να καταγράφεται στο εύρος οφειλής από 10.000 έως 100.000 €. Αντίστοιχη είναι η εικόνα και στα ασφαλιστικά ταμεία, αφού σύμφωνα με την προαναφερόμενη Έκθεση του Γραφείου Προϋπολογισμού της Βουλής, ο αριθμός των οφειλετών/ριών μειώθηκε κατά 66.311, φθάνοντας στο τέλος του τρίτου τριμήνου του 2023 στους/ις 2.296.099.

Ωστόσο, τα ποσοστά των επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν προβλήματα στην καταβολή των υποχρεώσεών τους παραμένουν ιδιαίτερα υψηλά.

Ειδικότερα, το 30,6% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων έχει τουλάχιστον 1 ληξιπρόθεσμη οφειλή, ποσοστό αυξημένο σε σχέση με την προηγούμενη έρευνα που ήταν 27,2%.

Όπως φαίνεται στο Γράφημα 15, από τη μια μεριά οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις με 3 ή και περισσότερες ληξιπρόθεσμες οφειλές υποχωρούν στο 10,1% έναντι 12% που ήταν το προηγούμενο εξάμηνο, ενώ, από την άλλη μεριά, αυξημένα είναι τα ποσοστά των επιχειρήσεων με 2 καθυστερημένες υποχρεώσεις (7,4% έναντι 5,6% το προηγούμενο εξάμηνο) και με 1 ληξιπρόθεσμη οφειλή (13,1% έναντι 9,6% το προηγούμενο εξάμηνο).

Από τα επιμέρους στοιχεία, όπως φαίνεται στον Πίνακα 1, ο βαθμός υπερχρέωσης των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων δεν είναι ίδιος. Διαφοροποιείται ανάλογα με τον κλάδο και το μέγεθος των επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις εστίασης φαίνεται πως αντιμετωπίζουν

σοβαρό πρόβλημα υπερχρέωσης, καθώς το 14,7% αυτών έχει τρεις ή και περισσότερες ληξιπρόθεσμες οφειλές. Έντονο πρόβλημα υπερχρέωσης αντιμετωπίζουν, επιπλέον, οι επιχειρήσεις χωρίς προσωπικό (13,2%) και οι επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών έως 50.000 € (15,5%).

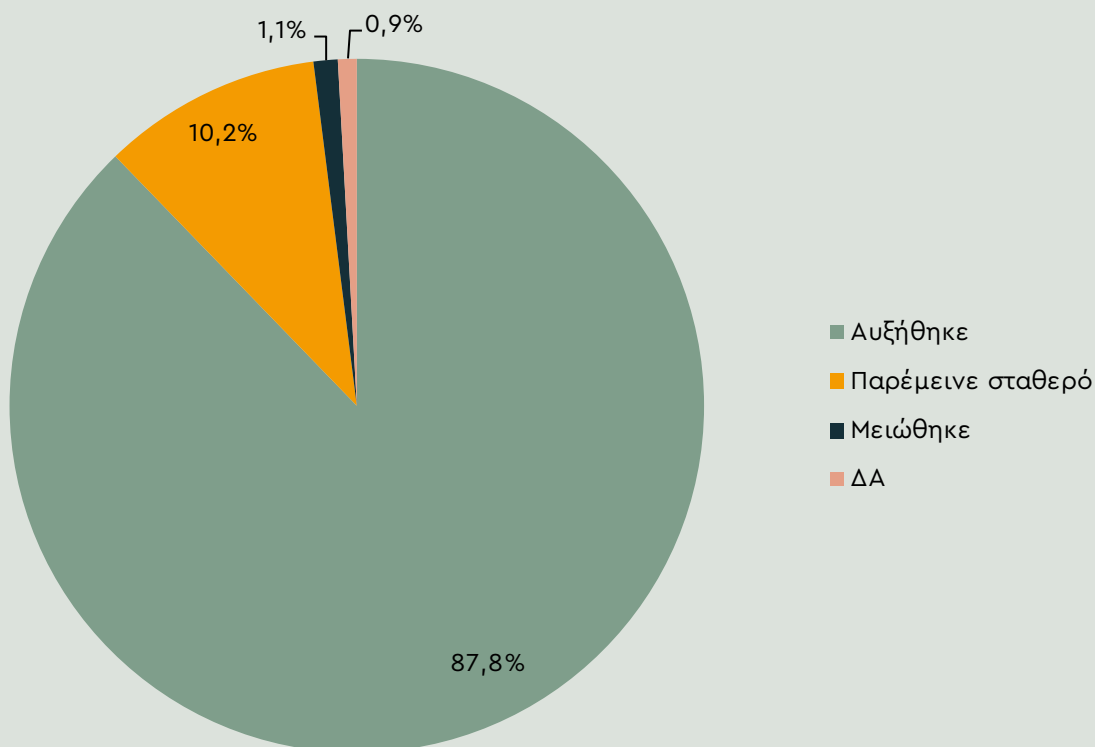
ΠΙΝΑΚΑΣ 1: Βαθμός υπερχρέωσης ανά κατηγορία επιχειρήσεων το δεύτερο εξάμηνο του 2023

	ΚΛΑΔΟΣ			ΕΤΗΣΙΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ					
	Εμπόριο	Μεταποίηση	Υπηρεσίες	Έως 50.000 €	50.000 - 100.000 €	100.001 - 300.000 €	300.001 - 500.000 €	500.001 - 1.000.000 €	Πάνω από 1.000.000 €
1 καθυστερημένη οφειλή	14,24%	11,35%	13,06%	14,48%	14,63%	15,44%	18,00%	8,11%	3,33%
2 καθυστερημένες οφειλές	8,28%	8,65%	5,73%	8,62%	7,93%	8,72%	4,00%	8,11%	0,00%
3 ή και περισσότερες καθυστερημένες οφειλές	9,60%	9,19%	11,15%	15,52%	10,37%	7,38%	2,00%	2,70%	3,33%
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ				ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ				ΥΠΟΚΛΑΔΟΣ
	Χωρίς προσωπικό	1 έως 4	5 έως 9	10 και άνω	EL3 ΑΤΤΙΚΗ	EL5 ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑ	EL6 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	EL4 ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ & ΚΡΗΤΗ	Εστίαση
1 καθυστερημένη οφειλή	13,21%	14,71%	8,91%	11,54%	13,65%	11,47%	14,52%	12,50%	18,67%
2 καθυστερημένες οφειλές	11,07%	6,18%	5,94%	1,28%	9,56%	6,42%	5,38%	6,73%	2,67%
3 ή και περισσότερες καθυστερημένες οφειλές	13,21%	11,47%	3,96%	0,00%	10,24%	9,63%	8,60%	13,46%	14,67%

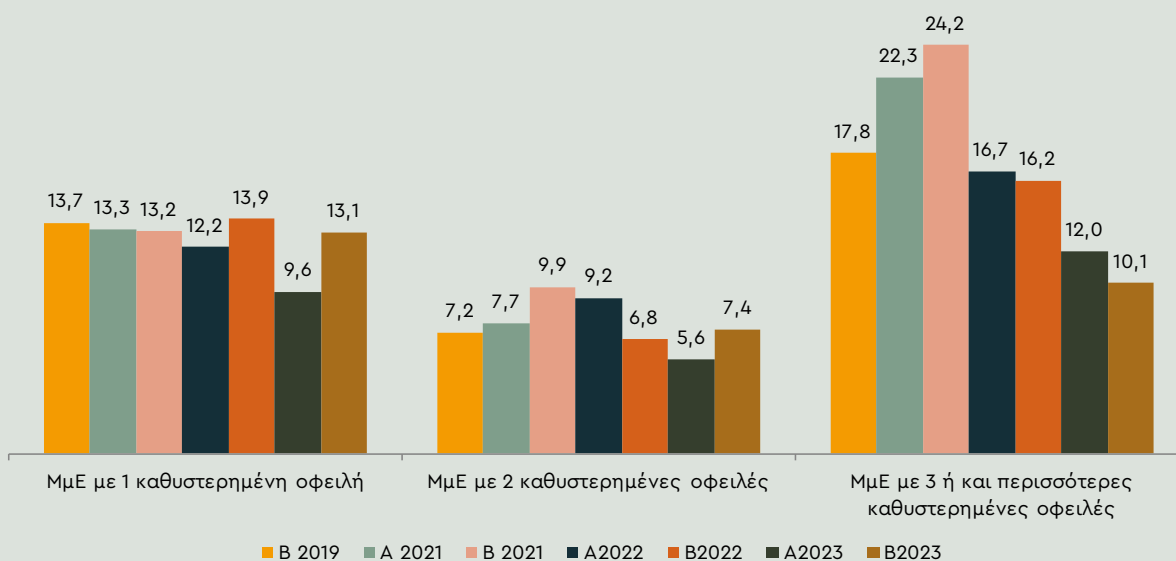
Όσον αφορά την κάθε κατηγορία υποχρεώσεων, τα ευρήματα της έρευνας είναι τα εξής:

- ▶ το 12,2% των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς τον πρώην ΟΑΕΕ,
- ▶ το 9,9% δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές σε λογαριασμούς ενέργειας,
- ▶ το 13,6% δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς προμηθευτές,
- ▶ το 11,5% δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς την εφορία,
- ▶ το 6,9% δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές ενοικίου,
- ▶ το 6,7% δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές σε λοιπούς λογαριασμούς (νερό, τηλεφωνία κ.λπ.),

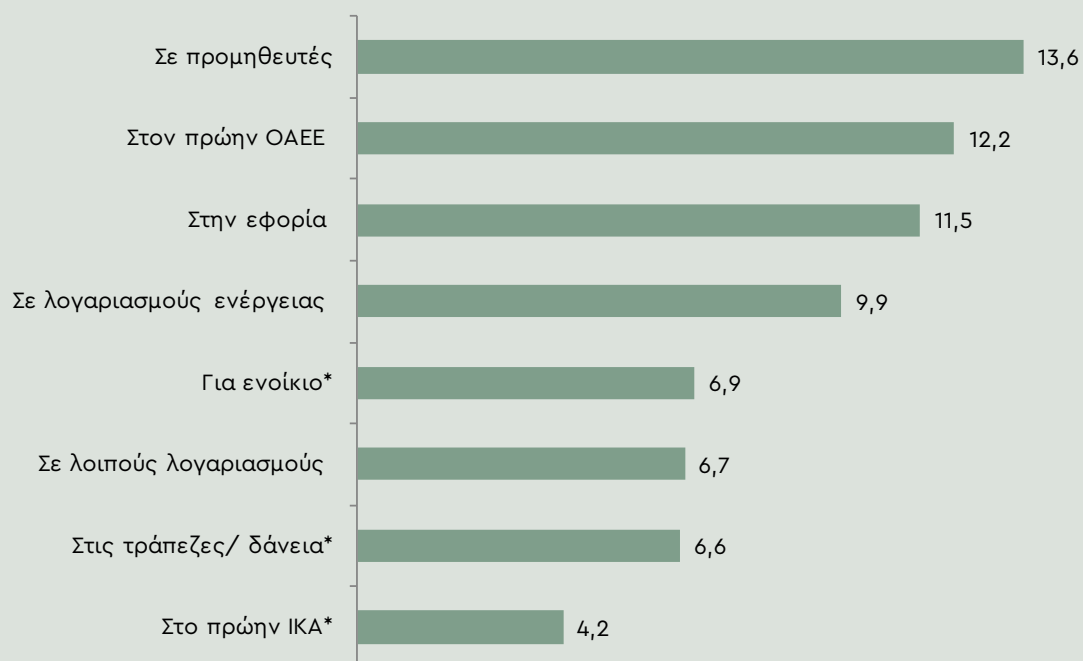
Γράφημα 14. Τα τελευταία 2 έτη (από την έναρξη της ενεργειακής κρίσης) το κόστος λειτουργίας της επιχείρησής σας:

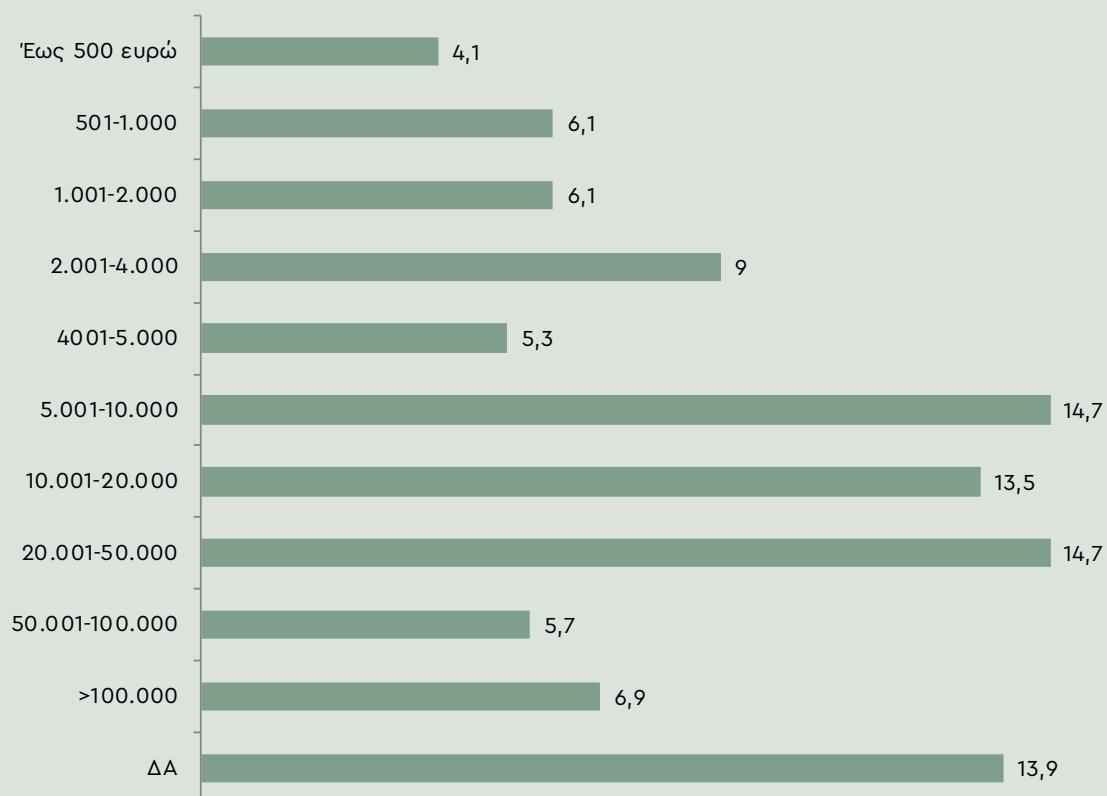
Γράφημα 15. Βαθμός υπερχρέωσης ΜμΕ
-Σύγκριση εξαμήνων-

Γράφημα 16. Ποσοστό ΜμΕ με καθυστερημένες υποχρεώσεις ανά κατηγορία υποχρέωσης (Β εξάμηνο 2023) -Αποτίμηση-

Γράφημα 17. Συνολικό ύψος οφειλής/ών
ΒΑΣΗ: Όσες επιχειρήσεις έχουν καθυστερημένες οφειλές έστω και σε μια κατηγορία υποχρεώσεων

- ▶ το 6,6% δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες τραπεζικές οφειλές,
- ▶ το 4,2% δήλωσε πως έχει ληξιπρόθεσμες οφειλές προς το πρώην ΙΚΑ.

Όσον αφορά το ύψος των οφειλών των επιχειρήσεων που έχουν οφειλή/ές (Γράφημα 17):

- ▶ το 45,3% έχει καθυστερημένες υποχρεώσεις έως 10.000 €,
- ▶ το 13,5% από 10.001 έως 20.000 €,
- ▶ το 14,7% από 20.001 έως 50.000 €,
- ▶ το 5,7% από 50.001 έως 100.000 €, και
- ▶ το 6,9% πάνω από 100.000 €.

Σε ότι αφορά τις προβλέψεις των επιχειρήσεων σε σχέση με την δυνατότητά τους να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους το πρώτο εξάμηνο του 2024 προκύπτει ότι:

- ▶ το 9,7% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του προς τον πρώην ΟΑΕΕ,
- ▶ το 8,9% δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις φορολογικές του υποχρεώσεις,
- ▶ το 7,5% δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις για λογαριασμούς ενέργειας,
- ▶ το 6,1% δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις ενοικίου,
- ▶ το 5,9% δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις προς προμηθευτές,
- ▶ το 4,6% δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις για λοιπούς λογαριασμούς,
- ▶ το 4,2% δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις τραπεζικές του υποχρεώσεις,
- ▶ το 3,5% δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του προς το πρώην ΙΚΑ.

Δείκτες αβεβαιότητας και βιωσιμότητας

Περισσότερο απαισιόδοξες είναι οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις σχετικά με την μελλοντική τους βιωσιμότητα καθώς ο δείκτης αβεβαιότητας³ ανήλθε στις 35,7 μονάδες καταγράφοντας αύξηση 4,8 μονάδων σε σχέση με το προηγούμενο εξάμηνο. Ειδικότερα, το 16,6% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι είναι πολύ πιθανό να διακόψει την λειτουργία του το επόμενο διάστημα, ενώ το 19,1% των επιχειρήσεων δήλωσε ότι είναι αρκετά πιθανό να διακόψει την λειτουργία του το επόμενο διάστημα.

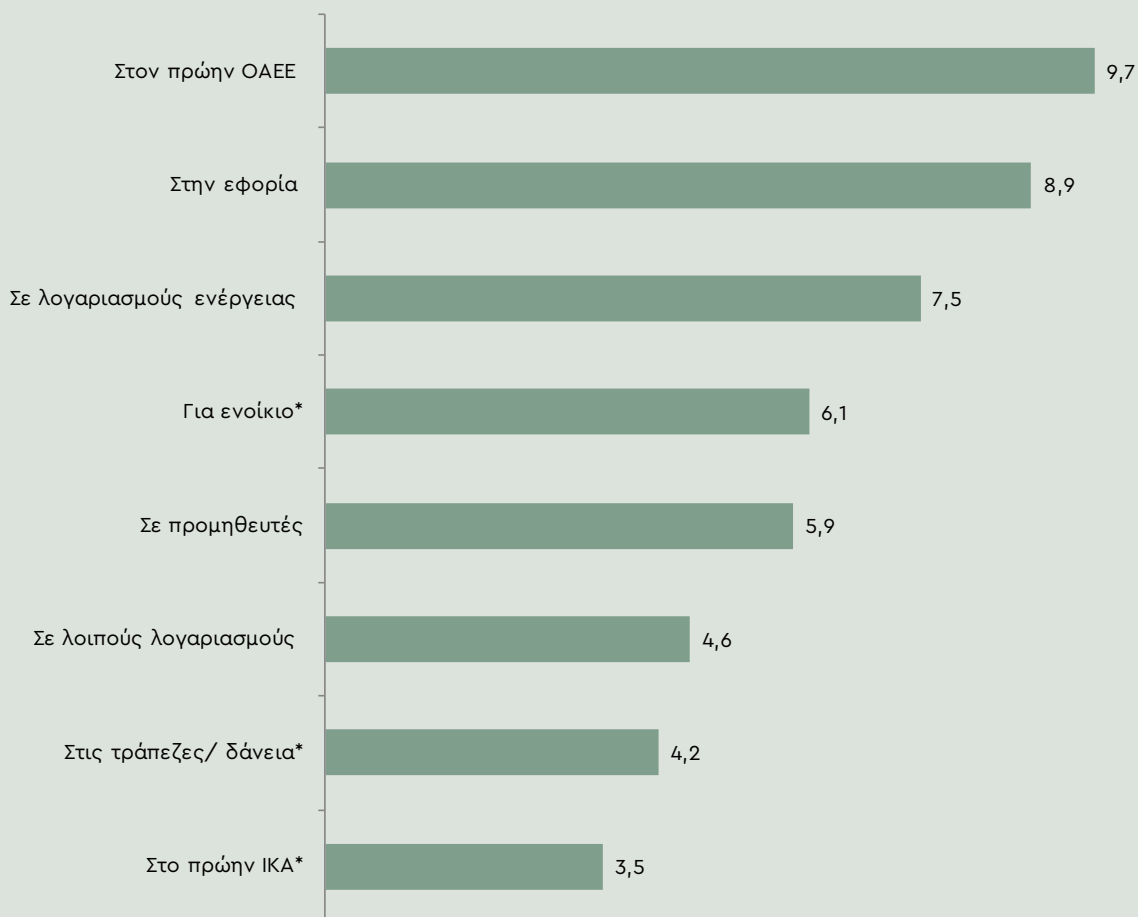
Αντίστροφη, ωστόσο, είναι η εικόνα ως προς τον δείκτη βιωσιμότητας, καθώς μόλις το 2,2% των επιχειρήσεων εκφράζει το φόβο για διακοπή της δραστηριότητάς του το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα, έναντι 4,7% που ήταν τον Ιούλιο του 2023.

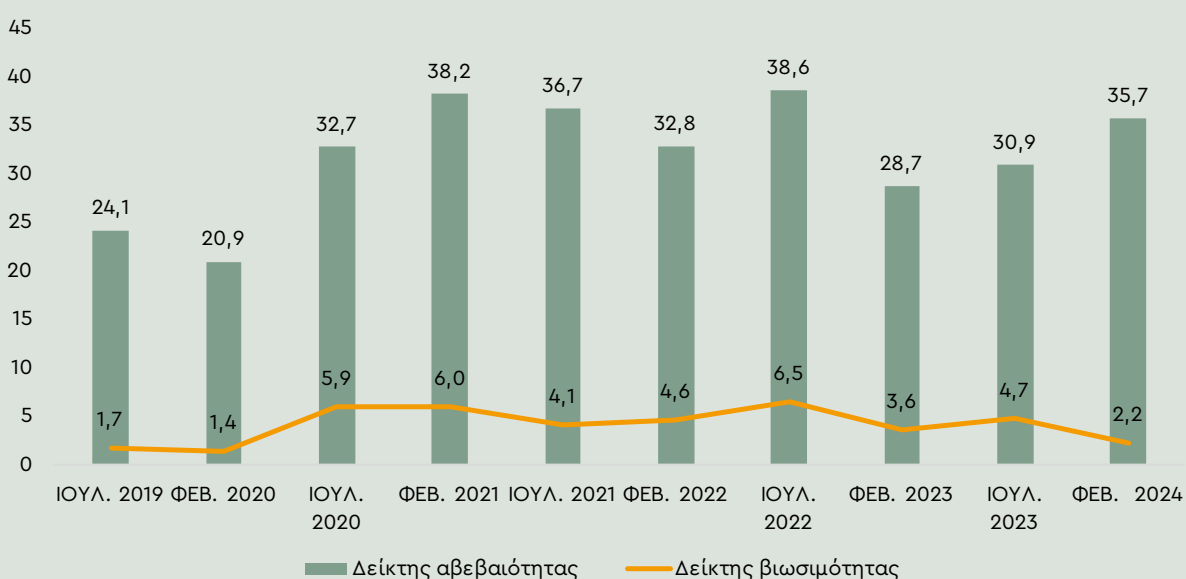
³ Τα ποσοστά των επιχειρήσεων που στις έρευνες του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ δηλώνουν πως το επόμενο διάστημα είναι πολύ ή αρκετά πιθανό να διακόψουν τη δραστηριότητά τους συνιστούν τον δείκτη αβεβαιότητας.

Γράφημα 18. Ποσοστό ΜμΕ που δήλωσαν ότι δεν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους το πρώτο εξάμηνο του 2024

Γράφημα 19. Δείκτες αβεβαιότητας και βιωσιμότητας ΜμΕ

Τέλος, οι επιχειρήσεις που κυρίως αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες και κινδυνεύουν άμεσα με λουκέτο είναι οι επιχειρήσεις με καθυστερημένες υποχρεώσεις, ιδίως εκείνες που είναι υπερχρεωμένες προς το Δημόσιο, οι επιχειρήσεις χωρίς προσωπικό και οι επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών έως 50.000 €.

Ερωτήσεις συγκυρίας

Ένα ζήτημα το οποίο απασχόλησε ιδιαίτερα τον επιχειρηματικό κόσμο το προηγούμενο διάστημα ήταν ο νέος τεκμαρτός τρόπος φορολόγησης των ατομικών επιχειρήσεων που εισήχθη με τον Ν. 5073/2023. Σε αυτό το πλαίσιο και εντός της προβληματικής που δημιουργήθηκε το προηγούμενο διάστημα σχετικά με την αναγκαιότητα αλλά και τις παρεπόμενες συνέπειες της νέας φορολογικής ρύθμισης, ρωτήθηκαν οι μικροί και πολύ μικροί επιχειρηματίες για τις επιπτώσεις που θεωρούν ότι θα έχει ο νέος τρόπος φορολόγησης των ατομικών επιχειρήσεων, με εξαίρεση την ενδεχόμενη αύξηση των φορολογικών βαρών.

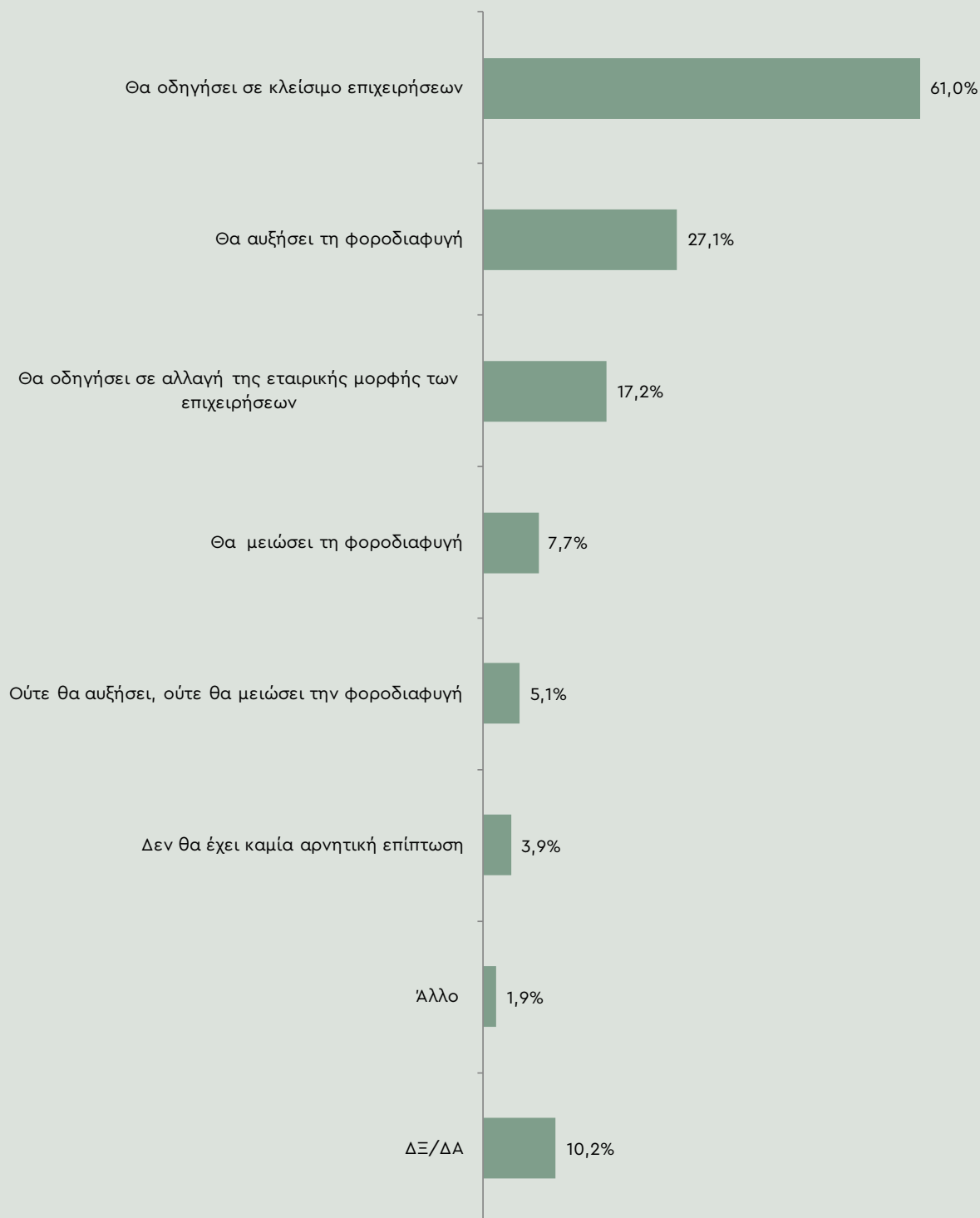
Τα σημαντικότερα ευρήματα της έρευνας από το προαναφερόμενο ερώτημα ήταν τα ακόλουθα:

- ▶ 6 στις 10 επιχειρήσεις (61%) θεωρούν ότι ο νέος τεκμαρτός τρόπος φορολόγησης των ατομικών επιχειρήσεων θα οδηγήσει σε νέα λουκέτα.
- ▶ Πάνω από 1 στις 4 επιχειρήσεις (27,1%) θεωρεί ότι θα αυξηθεί η φοροδιαφυγή. Δηλαδή θα έχει το αντίθετο αποτέλεσμα από αυτό για το οποίο σε γενικές γραμμές υιοθετήθηκε η συγκεκριμένη ρύθμιση. Από την άλλη μεριά, μόλις το 7,7% θεωρεί ότι θα μειωθεί η φοροδιαφυγή, ενώ το 5,1% θεωρεί ότι δεν θα επιφέρει καμία αλλαγή στη φορολογική συμπεριφορά των επιχειρήσεων.
- ▶ Το 17,2% θεωρεί ότι θα οδηγήσει σε αλλαγή της εταιρικής μορφής των επιχειρήσεων (από ατομικές σε εταιρείες).
- ▶ Τέλος, μόλις το 3,9% θεωρεί ότι η συγκεκριμένη ρύθμιση δεν θα έχει καμία αρνητική επίπτωση για τις επιχειρήσεις.

Από τις απαντήσεις στο ερώτημα για τις επιπτώσεις από τον νέο τρόπο τεκμαρτής φορολόγησης των επιχειρήσεων εξηγείται εν μέρει και η αύξηση της απαισιοδοξίας των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων σχετικά με τη μελλοντική τους βιωσιμότητα.

Ιδιαίτερα αρνητικά επί της νέας φορολογικής ρύθμισης είναι τα ποσοστά στις επιχειρήσεις χωρίς προσωπικό (αυτοαπασχολούμενοι/ες - ελεύθεροι/ες επαγγελματίες), καθώς το 73,2% αυτών θεωρεί ότι θα οδηγήσει σε κλείσιμο επιχειρήσεων. Ανάλογο είναι και το ποσοστό στις επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών έως 50.000 € (73,4%). Με άλλα λόγια, οι επιχειρήσεις που φαίνεται ότι κατά βάση θα επηρεαστούν από τη νέα φορολογία των ατομικών επιχειρήσεων είναι εκείνες που εκφράζουν σε συντριπτικά ποσοστά ότι η νέα ρύθμιση θα επηρεάσει τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων.

Γράφημα 20. Ο τεκμαρτός τρόπος φορολόγησης των ατομικών επιχειρήσεων /ελευθέρων επαγγελματιών, εκτός από ενδεχόμενη αύξηση των φορολογικών βαρών, τι άλλες συνέπειες θα έχει; (έως 2 επιλογές)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

ΣΥΝΘΕΣΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ		
ΚΛΑΔΟΣ	Εμπόριο	37,7%
	Μεταποίηση	23,1%
	Υπηρεσίες	39,2%
ΝΟΜΙΚΗ ΜΟΡΦΗ	Ατομική	60,8%
	ΟΕ-ΕΕ	25,2%
	ΙΚΕ	5%
	ΕΠΕ	1,5%
	ΑΕ	7,1%
ΕΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ	έως 5 χρόνια	13%
	5-10 χρόνια	11,5%
	10-15 χρόνια	12,9%
	15 και άνω	62,5%
	ΔΑ	0,1%
ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	Χωρίς προσωπικό	35%
	1 άτομο	17,5%
	2-3 άτομα	20,2%
	4-5 άτομα	9,2%
	Πάνω από 5 άτομα	17,9%
ΕΤΗΣΙΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	Έως 50.000 €	36,2%
	50.001 έως 100.000 €	20,5%
	100.001-300.000 €	18,6%
	300.001-500.000 €	6,2%
	500.001-1.000.000 €	4,6%
	Πάνω από 1.000.000	7,5%
	Δ.Α	6,4%
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	EL3 ΑΤΤΙΚΗ	36,6%
	EL5 ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑ	27,2%
	EL6 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	23,2%
	EL4 ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ & ΚΡΗΤΗ	13%

Έτος Ίδρυσης 2006

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
ΓΣΕΒΕΕ

Αθήνα

Αριστοτέλους 46, 104 33
210-8846852
info@imegsevee.gr

Θεσσαλονίκη

Κωλέττη 24, 54627
2310-545967, 2310-517843
thessaloniki@imegsevee.gr

Πάτρα

Πανεπιστημίου 170, 264 43
2610-438557
patra@imegsevee.gr

Ηράκλειο

Βασιλείου Πατρικίου 11, 71409
2810-361040, 2810-361080
iraklio@imegsevee.gr

Λάρισα

Καστοριάς 2α, 41335
2410-579876-7
larisa@imegsevee.gr

Ιωάννινα

Σταύρου Νιάρχου 94, 45500
26510-44727
ioannina@imegsevee.gr